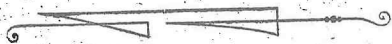

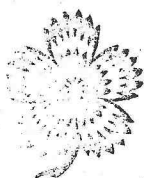
"כי לעורך אני בא, אחי, לעורך לאמר:
שאל, בן-אדם, לנתיבות עולם, שאל: אי תדרך, אי? —"

יולי 1907.

ז.

שנה שניה.

פאָעזיר

קונטרס למחשבה ולפיוט.

יולי אחת בתרס,

התכן:

יעקב כהן
מ. י. ברדיצבסקי.
בר-טוביה.
מ. י. ב.
ה. בנימין.
ישראל איתן.
יצחק קצנלסון.
אשר ביילין.
בר-טוביה.
מוריס מטרלינק.

בשפע (שיר)
ברת ובחיים
ויהי בימים ההם
עלים ישנים לעיני דשעתא:
א. עובדות,
ב. משא ערב.
גליליה (מכתב מא"י)
זהרורים
ברביעי בשבת
מספר צורה ג.
המופת של אנטוניוס הקדוש, סוף

ליצרון.

מתקבלת החתימה על

המעורר

מראשית יולי עד סוף שנת 1907.

המחיר לחצי השנה: באנגליה — 3 שילינגים; ברוסיה — 1.50 רובל

כתבת המערכת:

J. CH. BRENNER, 48, Mile End Road, E., London.

כתבת סוכנו הראשי ברוסיה:

C. A. БИХОВСКОМУ, Варшава, Новоліпне 25/6.

הסוכן הכללי של "המעורר" באמריקה היא, אגודת מפוצי שפת עבר, הבתבת:

Dr. H. J. EPSTEIN, 88, Madison Street, New York, America.

יצא לאור במספר מצומצם ועל גיר משוכה

(שברי מחוות)
מאת: ה. ברנר.

מעבר לגבולין

בהוצאת י. נרודיצקי.

המחיר עם פארטא: 2 שילינגים; 1 רובל; 2.50 מרק, למו"ס ראבאט.

למנות עם "האדריסה": I. Narodiczky, 48, Mile End Road, London, E.

הישרה

החתימה על מחצית-השנה הישנה צריכה להיות יתרה מפני שהרכבה מן החותמים יוצאים עכשיו למסעות קיץ ולחולל ומספחים דעתם מעניני ספרות; וקיום השלח תלוי בזה שיהדשו כל החותמים לחצי שנה את חתימתם בהקדים האפשרי, וריות זו צריכה ג"כ כדי שנוע את מספר האיכסימפלרים שעלינו להדפיס, ולא יקרנו עוד כמקרה שתי החוברות הראשונות, שהוכרחנו להדפיס בשביל החותמים המאחרים. כמחזור שניה ועוד לא יכלנו להמציאן להם למועד הגבול. ע"כ אנו מבקשים את כל החפצים לתרוש את חתימתם — שידרונו.

חוברת א' כבר נדפסה במהדורה חדשה ונשלחה לחותמים החדשים וח"כ תשולח להם בעוד ימים אחדים.

תנאי החתימה: לחצי שנה (יולי — יאנואר) 3 רובל; לשנה — 6 רובל. הנחה מיוחדת. למאה מן החותמים החדשים — לאלה שירדשו ראשונה —

נותנת חברת, אחיאסף, מאה קומפרימים מן השלח במחיר 12 ר"ב, כ"א, שמחירו

עד עתה היה 24 ר"ב. הכתבת:

למשלח כספים:

M. M. Ussyschkin, Odessa,
(Russland) Chersonskaja, 46.

Verlag "Achiasaf", Warschau
Postfach No. 25.

לעניי המערכת:

Redaction des "Haschiloah", Odessa, Russland.

עם איז ערשינען

אין די שווארצע טעג

פריין 8 קאפ., 2 פענס; בוכהענדלעך בעקומען ראבאט.

אדרעס:

O. Beilin, 30, Commercial Road, London E.

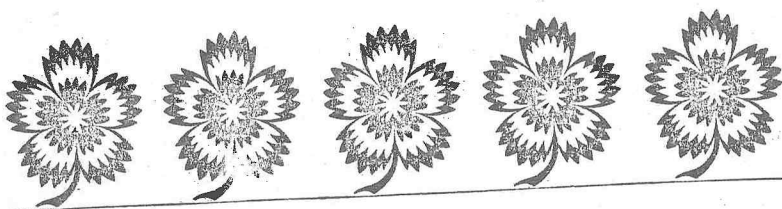
הסופר בר-שוכיה מבקש אותנו לחודע כי נמצא בידו למכירה מספר קטן מספריו: Buche und Seine Geschichtensphilosophie. 3 Fr., 1r.20k.

Alte und neue Juden (Buckle und Marx über die Judengeschichte). 1 Fr., 40k.

בעוד מאה שנה. תרגום חפשי מספרו של אידוארד ביללמן. 25, 61.

אבטואמנצפציה. תרגום מחברתו של ליאון פינקר. 25.

Frankel, Genève, Plainpalais, E. de la Roseiraie 161, Suisse. כתובתו:

בִּישְׁמַע.

הָאֵם לֹא תִרְאֶה בָּמָה יִצְחָקוּ לָךְ פְּרָחִים —

וְאַתָּה אֶמְלֹל ? !

הָאֵם לֹא תִשְׁמַע פָּמָה לְכַבּוֹת לָךְ גִּנָּנִחִים —

וְאַתָּה בּוֹדֵד ? !

מִקְצוֹת שְׁמֵי-אֶזְרָה יוֹרְדִים פְּרוּבֵי-אֹר חֲרִישִׁים,

לָךְ בּוֹרְעִים דּוּמָם,

בְּגִבֵּי-יִשְׂרָאֵל מְוֶטֶת לָךְ מִגִּישִׁים —

וְאַתָּה עֵצֵב ? !

הו, עֲלֵם נָא ! כָּכָר כָּמָה כְּבִלִי שְׁנוֹת אֲלָפִים

הֲלֹא נִתְקַתָּ ;

עוֹד קוֹרֵי שְׁמִמִּית, שְׁרִידֵי-שָׂוָא, עַל רֹאשְׁךָ צָמִים

נִתַּק גַּם אוֹתָם !

הֲלֹא יָדַעְתָּ : נוֹבְעִים מְעִינֵי מִים חַיִּים

חֲדָשִׁים סָבִיב ;

הֲלֹא יָדַעְתָּ : יֵאל בָּא חֲדָשׁ בְּהִיר-עֵינַיִם,

בָּא אֶל הָעוֹלָם.

הִתְהוּם גּוֹנֵחַ, יַחַד נָלִים כְּשָׂרוֹ כְּשָׂר,

הַסְלָעִים תִּמְחִים ;

חֲדָר רָעַם בְּאַפְסֵי-עַד וּבִלְבָבָהּ צִוְחַת נֶשֶׁךְ —

וְאַתָּה אֵלִים ? !

יעקב כהן.

סיון תרס"ו.

ברת ובהיים.

הגיונות מאת

מ. י. ברדימזבסקי.

I.

קִין וְהָבֶל. ויהי בהיותם בשדה ויקם קין על הבל אחיו ויהרגהו. ויהי קין עובד אדמה והבל היה רועה צאן. שניהם מתחילים מלאכתם בראשית העולם. תרגום: „עני קין ואמר להבל: לית דין ולית דיין ולית עלם אחרן ולית למיתתן אנר טב לצדיקיא ולית למתפרעה מן רשיעיא. עני הבל ואמר לקין: אית דין ואית דיין ואית עדס אחרן ואית למיתתן אנר טב לצדיקיא ואית למתפרעה מן רשיעיא. ועל עיסק פתגמא אילין הוו מתנצין על אנפי ברי.”

בראשית יצירת העולם אנו עומדים. הבריאה הנה נגמרה; הנה יצאה מחופתה. לבושה היא שני עם עדנים. השמים חרשים והארץ חרשה. יקוו המים. נחלים ונהרות יפכו בטהרם. ויצטח אדני אלהים מן האדמה כל עץ נחמד למראה. המאורות ברקיע השמים ממעל ששים לעשות רצון קונם. אין פרץ ואין צוחה; אין ריב משפחות ומלחמת החיים עוד טרם נראתה. מניחת עולם מרחפת על פני כל היקום ועל פני כל יצור ושקט-שרי מלווה אותם. שבת ראשונה שלפני ימות החול הארוכים!

והנה באים עננים. כרעם בגלגל נופלת בעמק השלוח השאלה הנוראה והמחרדת: אית דין או לית דין? קין והבל, שני בניו של אדם הראשון, קמים ומשליכים רעל השאלה על כל חי ועל כל בשר. אית עולם אחרון או לית עולם אחרון? בידם הנסה הם באים ומחצים באחדות הבריאה והחיים וקורעים אותם לשני גורים. אית או לית? היש שכר טוב לצדיקים וגמול רע לרשעים? משני בני-אדם, ראשונים לגלגלים, נעשה אחר צדיק ואחד רשע...

לא היה גם מקצת קמט בבריאת. ארון העולם הוא אחד, יחיד ומיוחד ושלם ברוחו ובכל מעשי ידיו. עוד זה מעט, אשר הביא אל האדם כל חית השדה וכל עוף השמים לראות מה יקרא לו — וככל אשר יקרא לו האדם זה שמו. תום עולמים מונח על הבל והוד עולמים! והנה אנו נדחקים פתאם לשאול המחשבה והיא את אמריה הקשים אחד, אחר תענה: „הלא אם תיטיב שאת ואם לא תיטיב לפתח חמאת רובץ.” כל

מיצר האדם ויללת לבו, כל המעיק אשר בחיים והחטאת הנוראה הרובצת לרגלינו באים ואוחזים אותנו כציצת ראשנו ומשליכים אותנו לארץ גזרה. מי גרש את האדם? ואימתי היה הדבר שאדני אלהים שלחו מנן העדן? בפרי העץ אשר היה למאכל לא אפשר שהיה החטא. אלהים אשר אמר: נעשה אדם בצלמנו כדמותנו — הוא לא יירא ולא יתקצף אם היה יהיה האדם כאחד ממנו לדעת טוב ורע. ואם ישלח ידו ולקח מעץ החיים ואכל וחי לעולם — הלא בעבור זה נוצר האדם. ויקח אדני אלהים את האדם לשמר את דרך החיים ולהשיג דרך החיים. לא, לא! „עמיו של נחש“ הוא, שבשלו אנו נמקים כל הדורות, או מעות היא או שנכתבה שלא במקומה. קין והבל הם היו אלה, אשר ביניהם נפלה ראשית החטא וראשית השאלה המחרידה מנוחת האדם כל הימים. אית דין? או לית דין? החיים נתנו לנו בני אדם, פשטות החיים ואין-סופם נתנו לנו; והנה באו האחים המריבים הללו ויעברו את הכל בשאלתם ובויכוחם. המה יצרו את המכעת הראשונה להשלשלת הארוכה והקשה של מה ומה, אשר אנו נושאים על צוארנו ואשר ישא אותה האדם לעולמים...

II

בזה ובכא. מימי קדם שואל האדם מזה לבא. יורח השמש לבקר והוא על פרי עבורתו בערב יחשב. היום יפנה וישבכ כל חי והוא חולם מהמחר ומבקש לדעת אם הניח מה מהיום למחר. תורת-האל אמנם לא תתן את האדם לקפץ בקפיצה אחת על החיים אשר לפניו. היא אוחות אותנו בידיה ואומרת לבן-אדם: הבט, הבט בחיך, הבט באת אשר מסביבך, השכל ללכת, היטיבה דרכך, ראה את עין אדני הצופיה ומולכת בארץ, ראה את העולם הנתן לפניך. האל יראה ויתבונן מטה אם זרוע שרך בצדק, אם לא עבדת בכחמתך ובעברך בפרך ועזוב עזבת לדל... ולאידך: הדגן כי ינתן בעתו, שדמות עושפות בר — אלה ברכות התחיות. יכך ה' — והו הגיהינם!

הנביאים הנה באים וכותבים בחרט במסכת העולם ויראו את אריגת העולם ואת החיים, את אריגת הטוב והישר ושיני מתלעה של הרע. ממלכות, עמים, שבטים, משפחות כלם יגורשו מעל נחלתם בשבט אדני וכלם יראו לנו בחייהם את משפט אדני. הטוב והרע כלם המה המניעים את מלכת השמים וכל צבאם. מאוני הדין עומדים על הארץ וחי האדם ישקלו בבקר וישקלו בערב. עולם-האמת הוא המשפט, הנצח העולמי הוא הדין והצדק והגיהינם הוא הרשע. יושב בשמים אינו זקן ויושב בשיבה

ומחכה בדינו עד אשר יעזוב האדם מאסרי הבשר וימסר כלו לידו; הוא הולך ומכניס בבריותיו ומשגית על בריותיו יום ויום ובמעשה ומעשה. האל הוא הרין בעצמו, הוא הדיין בעצמו, הוא הצדק בעצמו. הוא ישר וכל דרכיו ישרים. הוא חי וכל חיים בידיו נתנו. הוא אבי יתומים ודין-אלמנות, מציל עני מחוק ממנו ודל מעושקו. אל אלהים הוא אוהב צדקות ושונא הרשע.

והבאים אחריהם אמרים אחרים התחילו אומרים: במקום המשפט שם הרשע והצדק הוא ממעל. את אשר יעקמו העולם והחיים בכאן וישרו האלהים שם ממעל והחיים הולכים ונמשכים מזה לבא — מעולם הזה לעולם הבא... האדם פושט את גופו כמלוש ומתעמף שוב לבנים ונשמתו מטיילת בנגן-הערך — אם רק אין עליה להצרף מתחלה בגיהינם. התחומין בין ההווה ובין שלילתה כמלים בחשבון-עולם זה. מאורע-המות, הממשותף ביותר גדול, היה כאילו אינו...

מאלה — מחדלון הנבולין של זה ובא ועשותם אותם לדבר אחד ולמסכה אחת — ישאבו עולם החזיון והשירה את כחם. הראמה השירית היא האריגה שבחיים והרכבת המעשים השונים שבהיים. נשמת האדם תקצר אילו נביל אותה רק על ההווה ועל אופק הקצר שבו. הוזה הוא בעיניו רק שובר על הבא והבא — סוף חזיון של הווה. בני-אדם רצים לבית החזיון כמו שהם רצים לבית-תפלה. ינתן להם בזה מאשר בבא...

III

התחלות ראשונות. חכמת טבע בריאת האדם והרכבתו תורנו סהותו ואופן חייתו. יודעים אנו איך יאכל וירעב, יישן ויקום, איך ישאף רוח ויחלה; יודעים אנו בנין כל חושיו ואבריו הפנימים והחיצונים. יודעים אנו את כל האופנים הטבעיים של הנפש ודרכי החיים. גם את הרוח נמור. את התאווה ואת הצער, את היגון ואת השמחה. ערך נערך את הצדק ואת הרשע. ערך נערך לנו את הטוב ואת הרע ונבוא לירי פשר ובאור במוסר ובאלהות. את בא האלהית עצמה לממלכת האדם נצרף לנו ע"י רגשי הפחד; את רום האהבה נבאר לנו ע"י רגשי משפחה והחפץ להוליד ולקיים את המין. אין דבר רוחני, אשר לא נדע לפרשו באופנים שונים, אין דבר נעלם מעינו של החוקר הטבעי; גם אהבת המסתרים, ההווה והשירה הן בעינינו פרקים בתלדות הטבע והאדם. יין ישמח לב אנוש של המשורר. הקיץ עושה הרצה והאור עושה היבה. השירה בכלל היא

רק ילירת הטבע. התנועות הגדולות בתולדות העמים באו ע"י מסבות חמריות. הנביאים, הדת הנוצרית וכדומה נולדו ע"י מלחמת הצדק של העניים והמבקשים חששה. לאורך, היתה יפיפותו של יפת רק תולדתם של התענוגים והמותרות. משפטי הרומים באו ע"י התקופות שלהם. האיפסם בא מהויה דתית ותאות בשרים...

למה הדבר דומה? לכאור ענין המכתבים ע"י זה שנושא-המכתבים מביאם או את ענין הספרים ע"י המצאת הדפוס... רוב בני-אדם מחליפים התחלות שניות בהתחלות ראשונות; את האמצעים והחזיונות הם מחליפים בהאבות. כמה עמוקה היא אותה השאיפה הפילוסופית שלא יכלה להסתפק בביאור בריאת העולם ע"י בראשית ברא וכו' ונצרכה בהשגחה להנחת חומר קדום — להנחת מציאת החסר קודם הבריאה. בכל אופן זה מספיק יותר מההנחה, שהכל בא מן האפס ושצבת ראשונה נבראה בין השמשות.

נבין לדרכי הרוח ותהלוכותיו ואת הרוח עצמו לא נדע; נבין למלך הנפש ואת הנפש עצמה לא נדע. גם חכמת הטבע, אשר תעמיד לנו חקים ידועים בעולם ובחיים, אינה כוללת במהותה רק תולדות הטבע וקורותיה. היא תספר לנו מהלך דברים וחקים רבים, בלי באור התחלות ראשונות ויסודות ראשונים. כל חלקי הכאור כמדעי האדם המה באים כלם אל נקודה אחת ומשם אינם יכלים לזוז להלאה — וגם אי אפשר להם ללכת הלאה. הם מבארים דברים בהקף ידוע — ומה שמחוץ לאותו הקף שוב אינם רואים. המה באים בעטל המחשבה לאיזה חוף; אבל אל העבר השני, ששם מתחיל העולם הגדול ומתחילה השאלה הגדולה, לא יבאו.

אנו מניחים לכם את השניות ובארו לנו את הראשונות. מניחים אנו לכם את הדרכים ואת התוצאות ואתם הראו לנו את האבות.

IV.

הלך ושוב. ואשא עיני ואראה והנה איש נצב ובירי חבל מדה. ואמר: אנה אתה הולך? ויאמר אלי: למור את העולם אני הולך, למור את המהות, לסמן את המחשבה ולהעריך את הטוב ואת הצדק. ואמר אליו: לא תוכל את הדבר הזה לעשותו, כי כבר הוא ממך ולא צורך אלהים כמנהו. ויען ויאמר: לא כן הדבר; כי צוה אותי אדני על המחשבה ועל המעשה ויכלנו עמר. ואתמה תמה איך ידבר איש בשם אדני והאדם עור לא חוה פני שרי — ולא הוספתי דבר אתו בדבר הזה, כי יראתי.

אדני נגלה לבן-אדם כנכור מלחמה ופעם נראה כיושב בישיבה. לזה בא בקולות ובברקים ובענן כבד מאד ולזה — לא ברעש ולא ברוח כי בקול דממה דקה. אל קנא ה' — ה, ה' אל רחום וחנון. למי מהם נאמין? ולמי ומי נעבד? למי נתן את נשמתנו?

כי כה אמר ה' לא בסתר דברתי — ואנו סתרים נבקש. כי מי גוי גדול אשר לו אלהים קרובים אליו — ואנחנו, אנחנו במרחק אנו עומדים... ויד שלוחה ממרום להגן עלינו ולשמרנו — ואנחנו אמרנו נגזרנו, הספק אוכל כל אשר בקרבנו והודאי אין בידו לתת לנו מנוח.

בן-אדם, לך מלך על כל העולם כלו וירשת לך את מכמני העולם כלו וחשבת על כל נבראי העולם כלו. פרו — במעשיכם ובמחשבותיכם, מלאו את הארץ וכבשוה לכם. כן צווינו ועדיין לא כבשנו לנו אפילו את ד' אמותינו. כל המהות נתנה לנו לנחלה ויד האפס אוכלת בנו, אמרנו כי שמע ה' את קולנו — ומצרי שאול מצאינו.

ברכי נפשי את ה', אומר האדם, והנה באו החיים ויהפכו בקרבך את הברכה לקללה. וירא אלהים את האור כי טוב במעשה בראשית ומפי בן-האדם נתפרצה השאלה: למה יתן לעמל אור? אחרת, יום לה' צבאות על כל גאה ועל כל נשא והרם כליל יחלף — ואנו נקר ונשתחוה להרם ובו נבקש חסות, מי יבנה את הגשר בין אלה ואדם? מי יקח מעל שכמנו את הסבל? ומי ימח אוננו להדבר האחר שאין הרם לו ואין לו שלילה? ואשא עיני וארא והנה איש בא בדרך, פניו נופלים וחבילה בידו, ואומר אליו: מי אתה? ויעמד ויפתח את צרורו ויראני חבל מדה והוא קרוע לגזרים, ואדבר אליו: מה אלה לך? ויען ויאמר: לבני אורישם, את הקרעים האלה, ולא ינמו עוד את אדני.

בן-אדם, חוד חידה — וינעת לריק כי תאמר למצא את הפתרון.

ויהי בימים ההם.

בשעת עליית הנשמה הישראלית בתקופה הערבית-הספרדית.

כל מקום שגלו ישראל שכינה עמהם. עמהם היא בצרה, סובלת את כל הטלפולים והגירושים, הגזרות והרדיפות, המוראים והעינויים, עמהם כביכול היא נסקלת ונהרגת, נחנקת ונשרפת, ועמהם היא קמה לתחיה, מתעוררת ואומרת שירה. עמהם היא יורדת, עמהם היא עולה.

ירדו ישראל לבבל ויורדה השבינה עמהם. ארים עשנים עלו מן הארץ הלחה והאפלה ויהיו לענני-ערפל ועלמה ממלאים את כל האויר, רובצים כאבנים על כל המוחות, על כל הלכבות, ולבני ישראל חושך היה בכל מושבותם, חושך כבד, חושך מחניק. ואם יש אשר מן השמים מלמעלה הסתכל כוכב-אורה אל האפלה האיומה שם מתחת ונתמלא רחמים וחמלה רבה לבני אדם יושבי חושך וצלמות וירד ארצה להאיר מעט את החשכה — ובאה החשכה הגדולה והנוראה ופרשה עליו את כנפיה השחורות ובלעה אותו אל תוך תוכה ולא נודע כי בא אל קרבה ושבו הימים הראשונים ונהג העולם כמנהגו. ישבו מרנן ורבנן חבורתא קדישתא ועסקו באורייתא, דרשו רישי-כלה וראשי-מיתבתא את הכתובים כמין חומר, ורישי-גלותא וכד דייני דכבא שפטו את העם ורדו בו במלך ובצרועה, ומנדין היו ומחרמין את העברניים ואת הקנטרנים, את הספקנים ואת החקרנים, ונוקמים ונומרים היו כנחשים בכל השואלים שלא כענינם הם ומשיבים שלא כהלכתם שלהם; אפקוהו לרבי ירמיה מבי-מדרשא ובקשו להרוג את רב סעדיה גאון. על דעת המקום ועל דעת עצמם היו יושבים ומרתקים שלשלאות של ברזל ואוסרים בהן את הגוף ואת הנשמה של האומה, וגזרה שאין אומה בעולם יכולה לעמוד בה גזר: לא תתגורדו — לא תעשו אנודות, אנודות! — אמת, נשמרה האחדות הלאומית, נוצחו הסתגורדים, אבל גדול יותר מדאי היה שכר השמירה והאומה המנצחת היתה מתהרת: עוד נצחון אחד ואברתי! ונשמת האומה התעמפה שחורים ולבשה שחורים וקיננה מרה: הושיבני במחשכים כמתי עולם — זה תלמודה של בבל! • ופתאם הניחה סתוך החשכה אורה גדולה ולא קמעא קמעא הנצה אלא כבת אחת יצאה. באה התקופה הערבית-הספרדית ועלו על הבמה רבי שלמה בן גבירול ורבי יהודה הלוי והמון גדול של משוררים וסופרים, חוקרים ומתפלספים מימינם ומשמאלם ומאחוריהם, ונתנה לישראל ספרות חדשה ושירה חדשה, אשר לא נראו כמוהן באהלי יעקב ולא שמעה אותה האוון הישראלית זה ימים רבים.

בתקופה זו התחיל הלב של האומה דופק מחדש. הראש לא שבת מעבודתו גם בפומבדיות ובנהדרדעא, בסורא ובמחוזא; הוא אמנם דרש אך מעט במופלא שבמעשה בראשית ובמכוסה שבמעשה מרכבה, אבל לעומת זה רצה להחכים בעסק של דינודמונות והיה עוקר הרים ומוחנם זה בזה בסברא ומבטל היה כעפרא דארעא את הלב ואת תביעותיו — „עינא ולבא תרין סרסורי דחמאה נינהו". ובשעה שהיתה העין רואה „כל עיר על תלה בנויה ועיר-האלהים מושפלת עד שאול תחתיה" והיה הלב מתחיל הומה אל הררי ציון ואל גבעות ירושלים — משתיקים היו אותו „הלכתא למשיחא" ונגד הלב החצוף, שלא הועילו לו ההשבעות והקמיעות הללו, קם ה„שיננא" רב יהודה והוא לייס: כל העולה מבבל לארץ-ישראל עובר בעשה, שנאמר: בבלה יוכאו ושם יהיו! — ומיד נשתתק הלב ולא נע ולא זע. הגלות הרי היא מצות-עשה וצדקה עשה הקדוש ברוך הוא לישראל שפוזר בין האומות — ומה לך עור? והיתה השתיקה שלמה ונעשית הרממה שוררת ולא כבו ברמה על נהרות-בבל בזכרם את ציון ולא שרו את שירי ציון על אדמת נכר.

אבל מכיון שניעור הלב נעקרה האנחה העצורה והתפרצה בסופה בסערה והיה כל השומע אותה ולא קם בו רוח עוד לכלוא את הרוח ויבך כל העם ויכבו כל הדורות.

הנשמה הצעירה והזקנה, מעטת-הימים ושבעת-היגונים, שהתגלתה בר' שלמה בן גבירול — ואת הנשמה, שהיתה כולה תביעה, כולה כמיהה, אשר צמאה לאלהים לאל חי, שאפה אל „מקור חיים" ובקשה „כתר מלכות" לא מעלמא הדין — היתה שואלת את השאלות העולמיות, געגועיה היו געגועי העולם כולו ומאוייה — מאויי החיים בכל צורות התגלותם. נשמה זו לא היתה מצמצמת בארבע-אמות של בית-המדרש היהודי ויותר משהיו היהודים שואכים מים חיים ממקור החיים שלה היו אומות העולם שותים מהם, ואפילו ב„כתר מלכות", שקשר המשורר לבוראו, היו יהודים יראים וחרדים מוצאים פה ושם פגישות ונוהרים ממנו — אבל לא היה אדם שיטיל ספק ולא היה כח, שישכיח את שירי-הגלות אשר שר המשורר הנדול ואשר קנו את מקומם בנאד של דמעות-האומה — בה„סליחות". פה, בשירי הגלות, המשורר הוא כולו יהודי, הגלות היא גלות, הצרה הלאומית צרתו, והיא מועזתה את כל הנימין הרכים, את כל החומים הדקים, שמהם נשמתו שוורה, ומוציאה מהם קולות נוראים ונפלאים, והיא פותחת את המעינות השמורים בתוכה ויוצאים ממנה פלגי דמעות ודם והם מפכים ומשתפכים ונכנסים אל הלכבות ונמסרים בירושה מדור אל דור.

הגלות וצרות-הגלות — והו הציר, שעליו סובבת השירה ה„לאומית"

של בן גבירול. פעמים שנראית לו הנאוכה במרחקים, אבל ענן לבושה וערפל חתולתה והוא רואה אותה ואינו רואה, מאמין בה ואינו מאמין. יותר חזקה, יותר אמיצה היא נשמת אחיו הצעיר של המשורר הגדול — נשמת רבי יהודה הלוי. אין בה אותו הרוך, אותה השאיפה הגדולה של הראשון, אבל לעומת זה אדיר וחזק הוא הכח האצור בתוכה וחיים כבירים דופקים ורמים חמים נוולים בה. מרגשת היא נשמת הלוי את הצער שבעולם, אבל איננה יודעת אותו היאוש מן העולם ואותה ההתסמרות האוכלת נגד סדרו של עולם, שאנו מנכים בשירתו של בן-גבירול. יש שהנשמה ההיא נלכדת בפח מסנו לה עינים יונים ונאחזות בסבך של קיוצות שחורות כעורב, אבל לחולת-אהבה ולעולתה לא נהיתה, כמו שקרה לרבי משה אבן-עזרא ושאר משוררים, ולפיכך נשתכחו מן האומה שירי-האהבה, המלאים חיים ורגש, של ר"ם ו' עזרא ונשתמרו בתוכה קצתם משירי-האהבה של הלוי, אע"פ שהם חלשים במדה ידועה מן הראשונים. וזה היתה לאומת-הגלות האהבה, שהיא רואה את עצמה תכלית, וזו היה לאומה זו היאוש של האהבה. האהבה לא היתה בעיניה של אומת-הגלות אלא אמצעי, "כדי שלא יהא זרעו של אברהם אבינו הולך וכלה", ולא היתה "אשה אלא לבנים", וצרת-האהבה במה נחשבה לאומה, שכל חייה, כל היותה, אינם אלא צרה גדולה וארוכה, צרה שאין לה ראשית, צרה שאין לה תכלית? בשידורי-האהבה של הלוי חסרה המרגיות של האהבה וסערותיה; נוחים הם ובריאם ומלאכי השלום מרחפים עליהם ומתאימים אל האידאל של הנשואים העברים ואל "שלום הבית".

חזקים וסוערים משירי האהבה הנם שירי הים של הלוי. בהם אנו שומעים את המית הים ושואן גליו, קולות תהום אל תהום קורא ורתיחת מצולות שאין להן סוף, רואים את כחות-הטבע חורנים ממסגרותיהם בכל עוזם ובכל שיאם והם מתנפלים עלינו מכל עברים ומכמלים אותנו ואת נאותנו ואת התנפחותנו וכובשים הם אותנו לכרוע בך בחרדת-קודש לפני איתני-העולם.

אבל כל עווה, עומקה ושיאה של שירת הלוי לא נתגלו אלא באחרים משירי-ציון. פה מנעת היא שירתו הוא וביחד עם זה כל השירה ה"לאומית" שבתקופה הספרדית אל מרום-קצה-התפתחות. חורבן-הארץ, גלות-האומה ושאיפת-הנאולה — אלה הם הקולות הממלאים את שירי ציון הללו. וחולכים הקולות ויורדים ועולים ומשתנים ומתחלפים לכמה גונים ונשמעים בהם בכית-הינוק בחיק אמו, הפלת עני כי יעסוף, צעקת אשה בציריה, יללת-בתולה חגורת שק על בעל-נעוריה, המית דוב שכול ושאת-אריה

וקול שחל. עוברים זה בזה אהבה, געגועים, שנאה, חריקת שנים, בקשת נקמה, יאוש, ושוב תפלה ותחנון, הקוה ובטחון. מתפרצות הקינות בכח של גלי ים וזעף, של להבת הררי געש, ואין כח בעולם אשר יעצור אותן, אשר יחסום בעדן — מלבד המראה הגדול שר עמוד השחר, שהוא עתיד לעלות ולהאיר את מחשכי-האומה ואשר יש שהמשורר רואה אותו מבער הערפל.

רבי יהודה הלוי בעל התורה שבלב ובעל הלב הדופק בחוקה ואשר כלו הוא מכויז ומקופל בתוך היהרות — חכמה יונית איננה מושכת את לבו אחריה. בניגוד להמימוני והמשכילים האחרים של האומה אין הלוי מוצא בזה הראשונה „פרי כי אם פרחים“ — מוכרח היה להרגיש בכל נימי נשמתו, נשמת המשורר, את עומק צרתה של האומה, את המרגיות הישראלית, את הקרעים ואת הפצעים שבנוף האומה ובנשמתה, מוכרח היה לשאף בכל כחות נפשו אל הנאולה מן הגלות ואל שיבת-ציון — אבל ההיה מאמין באפשרויות של הנאולה? הצפה ל„בר-אנש“ ד, עם ענני שמיא“ יאתה — הקוה, כי מלך הכוזרים ישחרר את האומה ויגאל את הארץ? — מי ידע ומי יגיד? הידוע ידע הוא בעצמו את האמונות ואת התקוות, שהיו מסתירות במעמקי נשמתו, שם במקום שהכרת-היחיד פוסקת והנשמה הפרטית מתקשרת ומתלכדת עם הנשמה הכללית של האומה? המימוני, זה בעל השכל החוקר והדורש, החופר והחותר, אומר בתמימות של ילדים: „אני מאמין באמונה שלמה בבואת המשיח!“ ואיננו שואל כלל: היך? כיצד? מי ומי המביאים אותו? איננו שואל — לפי שאי אפשר לו לשאל, לפי שכאן פסקו לו כל השאלות, במלו כל הספקות, במלה רשותו של השכל האישי בכלל והתחילה רשות אחרת, והולך המימוני בחייו לארץ ישראל ונושאים את עצמותיו על פי דבורו לארץ ישראל. פה, בנקודה זו, אין מבוכה ואין שאלה ואין שניות: הוברר הדבר ונעשה ודאי להחוקר הישראלי לא פחות מאשר למשורר הישראלי. „לבי במורח ואנכי בסוף מערב“ — בוכה-הומה נפש המשורר ובשעה שקצר כח הסבל ואי אפשר יותר לשאת את צער הגעגועים עוזב המשורר את כל אשר לו ועובר ארחות ימים ושב אל ארץ האבות ואומר את שירתו האחרונה ומסתלק מן העולם. שעה קשה אל הארץ ואל האומה היתה שעת עליתו של המשורר לארץ ישראל, שעה של מסעות-הצל. באו פרשים ורגלים ודרכו ברגל נאיה ובשעמט פרסות סוסים ורמסו ורשו כהדוש מתבן כמו מדמנה את האומה ואת ארצה, את שירתה ואת משורריה, ומכל ארבע כנפות הארץ התכנסו העננים השחורים והלכו הלך ונבר, הלך ושחרר וספגו אל תוכם את נשמת האומה — ועוד הפעם בא השמש, כבו קרני אורה וחשך ועלמה

היו מסביב.

אבל יש אשר נשאל את נפשנו: שמש זו של בין הערבים מהיכן יצאה? הלכו ונמשכו שנים אבלות, שנים אפלות, שלמה דממה נוראה, דממת-אלמים, שתיקת-נואשים, ופתאום — יללת תנים ומנגינת כנורים בכח אדיר, בעוז אילימינמרי — מאין אלו הקולות? מי שם פה לאלם? מי הוריד את הכנור מעל הערבים?

אומרים: הקולמורה הערבית והאקלים הדרומי הם שהשפיעו את כל המובה ההיא, על ידיהם נתלגלה הזכות ומשלם היא באה. והדברים עתיקים: וישמע יעקב את דברי בני לבן לאמר: לקח יעקב את כל אשר לאבינו ומאשר לאבינו עשה את כל הכבוד הזה.

אבל אם לדין יש תשובה: בארצות-הדרום ישבו אבותינו מעולם ויושבים אחינו עד היום הזה ופורחות הארצות האלה וקולטורות רמות נשאות וגדולות מוז של הערכיאים יש בתוכן — אבל איה היא הספרות העברית, איה היא השירה העברית, שנוצרה בפרס של ימות הכינים, בצרפת של המאה התשע עשרה? באשכנז ובפולניה ישבו היהודים זה מאות בשנים ובכל זאת עינינו הרואות, כי התנועה הגדולה, הרוחנית והחברתית אשר התחוללה בפולניה במאות האחרונות של קיומה הפוליטי, כמעט שלא ננעה כלל ביושביה היהודים, ו"תקופת הסערה והשאיפה", שהתחילה באשכנז במאה השמנה עשרה, לא עזלה אלא לכבות את גחלת יהודה הנשארה, לא ללבות אותה מחדש — ומדוע היה כדבר הזה? מדוע לא השפיע פירוסי הפרסי על יהודי פרס ומדי? מדוע השפיע שילר ומשפיע גיטה על ספרותנו בארצות רוסיה ופולין, ולא באשכנז, שהיא מקום המעשה?

אמת הדבר, שדברים היוצאים מן הלב נכנסים אל הלב, אבל במה דברים אמורים בשעה שלב זה בית-קכול יש לו, לפי שפעמים שהלב הנקפא סלעי-קרח תלולים עליו וקרני השמש המפזים אורה מסביב אי אפשר להם בשום אופן לחדר אל תוכו ופעמים שהלב הנקפא בורח עליו השמש הוא אמנם מתחמם, אבל גם מתאססם וירם תולעים ויבאש...

וההגדה מספרת: מעשה בשבוי שהובא ממרחקים לארץ ספרד והלכו היהודים וקימן בו מצות פדיון-שבויים ונכנס אותו איש לביהמ"ד והראה את כחו הגדול בתורה וירדו ראשי הישיבות מכסאותיהם והתאבקו בעפר רגליו ובאו תלמידים מקרוב ומרחוק לשמע את תורתו ונתפשטה התורה בכל הערים מסביב ונעשתה ארץ ספרד אכסניא של תורה. גץ יצא מתחת הפטיש והדליק את כל הכירה.

בר-מזכית.

עובדות.

מאת מ. י. ב.

I

תו לר.ה. — מסורה תולדית היא אחת מהחלקים הפועלים בהתולדה ההוית ובהחיים ההוים. גבורי העם מימים שעברו ופעולותיהם היה יהיו לבני הדור הבא לסמל ולמטה עוז בידם בכל אשר ילכו ויכבשו בחיים. בהתולדה לא הרעת הוא העיקר, כלומר רק לדעת אותה ולהבינה, כי אם לעשותה, לעשותה לכת מניע בחיינו החברותיים והעמיים. דעת התולדה בלי מעשים ותוצאה פוריה מונחת רק כאבן בלבנו ותפריע את התפתחותנו, את מעשינו. ההתפתחות היא התולדה בהוה נוסף על העבר, הן חלקי חיים חדשים נוספים על הראשונים, או גם מכישים את הראשונים...

בהפסק החוש התולדי העממי המדיני אצלנו היו או נתהוו גבורי ישראל כשמשון ושואל בפי האגדה שלנו לחומאים, לאנשים שנבורתם וכחם נחשב לחטא וזיהירות כלפי שמיא... העם לא יכול ללכת בדרכם עוד ולהוליד להם בנים ובני בנים, ויפנה אל דורשי ה' ולסמל רוחם, לחקות במעשים בכל יום את אלה ולהמשיך רוחם עלינו; זה נתן ללכבות ולעמדת הדורות. כבע"ח הללו, שיאברו במשך הימים את אבריהם, שאינם משתמשים בהם, כן אברנו את החוש התולדי המעשי והמדיני מאז חיינו חדלו להיות חיי עם.

ואם בא חוזה כאיבסן ודורש זה לטובה, לאמר, שהפמירה המדינית של ישראל כלומר בבלתי צריך לו לעסוק במדיניות עוד ולאבר כחו בחי שעה זכחיים צבורים עוברים, היה לו העת והפנאי בנפשו לדרוש אחרי חיי עולם ואישיים, — קבלה כוז קשה לקבל, בידענו, כי החלשת החוש המדיני בישראל היתה לו לרועץ: העם חדל מאז להתנועע בעצמו ע"י הכח התולדי, המוליד ומחדש את החיים, ואוניו נאסמו לשמוע אל החיים התולדיים שמסביב לו. גם ההשכלה הישראלית והפילוסופיה הדתית והמבנית, שבקשה לה נתיבות להנינות ומחשבות הרחק הרחק מן החוש היהודים, שמה לבה רק להדעות המופשטות, להשאלות האלהיות

והמבעיות, אבל לא להתנועות התולדיות ולחיי העמים ומהלכם, יחוסו של עם ישראל להעמים, אשר ישבו בצלם או רק שמעו את שמם, היה זה, אם מבינים הם להם או מציירים להם, אם שבט הם באף ה' או מלכיהם הם מלכי חסד; ומהלך הימים בעצמם והורמים התולדיים של העמים והלשוניות, המהפכות המדיניות ותסיסות השבטים והדתות כשהם לעצמם נשארו להם כספר החתום. — כשם שהשם יהודי או ישראלי סתם לא התברר להם ע"פ צביונם המיוחד בכל דור והיתה להם תמונה אחת, בין שנזכרו ביעקב, באברהם אבינו, במנשה ואפרים, במלך דוד, בין בשמואל, אביו ורבא, יהודי ספרדי או אשכנזי או מזרחי, כך היה להם שם נכרי, נכרי סתם, אם יוני או רומי, פרסי או בבלי, צרפתי או מצרי וכ'. חשבוננו של עולם הרחב המדיני של הנביאים, אשר לו היה בנוגע לכל העמים אשר מסביב ותהלוכותיהם, נחקצו ונצטמצמו מאד. העם לא ראה חוץ מארבע אמות שלו ולא ידע מאחרים. העם לא ידע גם מהקרקע שישב עליו. אם נשבה איש ישראל במלחמה, נפקא מזה לענין עגונה, וההבדל שבין הנוצרות ובין דת האיסלם הוא נוגע רק לענין יין נסך...

בימי ההשכלה השכלית אצלנו מצאו לנחוצו לפתוח חלונות בבתי האפלים ולהרביץ בישראל ידיעת הטבע, דברי שיר ומחשבה, ועתה בימי ההשכלה המדינית העממית אצלנו, אין דורש סמוכים בהרחבת ידיעת חיי העמים והחברות המדיניות ואין מבקש. כמה היתה עשירה התקופה הקודמת בספרותנו בנסיונות להשכלה ודעת ולהרביץ תורה בדברים הנוגעים למטרתה, וכמה עניה היא ספרותנו עתה בכמו אלה למטרתנו ומי דורש את אלה ולו גם להעודתנו. חיים אנו בתקופות של הוויות גדולות מבית ומחוץ, שנויים נמצים בכבוש העולם ובהתרבות המדינית העממית והחברותית—מי ישים לבו לכל אלה? מי יקרא דרור להמחשבות הישראליות ויפתח ליהודי את העולם ויראה לו את הכחות המניעים בעולם? מי זה ילמד את העם דעת ערך המעשים והכבוש שבמעשים ומה זו עשיית כונים לתולדה וחשבון התולדה? מבקשים להחיות את החוש התולדי אצלנו ולעשות תולדה אצלנו, ועדיין חסרה לנו ידיעה בזה וערכי זה כל עיקר, עדיין אין אנו יודעים, כי תולדה היא זו ובשול-תולדה הוא זה, שמתחשב עם כל החלקים שמבית ומחוץ, עם התנאים המדיניים הפועלים מחוץ כעם אלה הפועלים מבפנים. עדיין אין אנו יודעים, מה זו התאחוות-עם באמת והתנחלות-עם באמת...

II

אדמה. — עוד לפני ימי המשבר אצלנו היה פולמס ע"ד אוטונומיה עברית באוסתריה-הונגריה. והשאיפות האלו שמה לה, "החברה המדינית העברית" בויען לנס, ומדוע לא ישינו ממרתם ולא יעמלו בעד מטרה זו? הן כל העמים והשבטים בארצות האלה מתבססים על זכויותיהם ועל משפטיהם העממים ואחינו בני הארצות האלו מתפרדים ללאומים שונים אלה ונומים לשבט ושבט כלשונם, מדוע לא יתאחדו גם בני עמנו שם לנו אחד חי בעדו ומקציע לו זכויות עממיות בעדו? מדוע לא ישתדלו, כי ינתן להם את אשר ינתן לאחרים? כמה הם שונים מאחרים? ושמה יאמר, לכל אחד משבטי אוסתריה-הונגריה ישנם מכבר אחיות ארציות מקומיות; כי שם שבט ושבט יושב על אדמתו אשר כבש או מחלק הוא את אדמתו עם אחר שכנו ולשניהם ישנן תביעות תולדות, שיסודן בהעבר הארוך; שמה יאמר, כי כמעט אין אפשר לעם להתבסס בתוך קבוץ בפני עצמו בלא ארץ מיוחדת לו, ונוציא משפט, שהממשלה האוטונומית, כלומר הזכויות הארציות האזרחיות, אם חפצה היא להתגלם גם בעממיות היא רק הסכום והתוצאה האחרונה. מיחוסים תולדיים כבר כבושים מקודם, שהם הם מקשרים אותו העם לאדמתו כנפש לגוף, או שהן נתנו לו או את הנפש או את הגוף או לא יאמין אדם בזה. יודעים אנו, שעם ישראל הוא עם עומד על עצם, ועל רוחו ושזכות לו על קיומו ועל עצמותו, אבל הידיעה מדבר עוד אינה נותנת את המציאות שבדבר, בעת שחסרים התנאים לזה. אמת הדבר, שאין בני עמנו יהודים מאדיארים, סלאוים, אשכנזים, משיכים, פולנים וכו'; אמת הדבר, שלנו סימני תרבות מיוחדת, שפה מיוחדת או מיוחדות, דת מיוחדת ועבר מיוחד, שהם שונים לגמרי מאלה אשר מסביב לנו בארצות האלו, אבל שוכחים אנו, כי אין אחינו באותו מקום מבקשים את האוטונומיה, אותו הקרקע התולדי, שממנו יונקים המה עצמותם ושעליו ורק עליו הם נשענים. שלטון בית לאומי אינו יכל להתקיים בלי אדמה נושבת, נושבת לעמיתות. שלטון בית לאומי עצמי אינו יכול להתקיים אם איננו גם חברתי, כלכלי ואדמתי, רצוני לומר, אם לא התרכזו האישים הפרטים עם האדמה, שעליה יוסד אותו שלטון הבית בהרכבה תולדית ובלעדי הדבר הזה תשאר כל אוטונומיה גם אם נתן תנאין רק יצירה מפשטת ודבר שברוח שאין לו מעמד. גם ממשלות הקהלות העבריות המיוחדות כשביל שאינן נוגעות אלא בעניני הקהלה המפשטים ולא בחיי האישים הפרטים, הכלכלים והחברותיים, כלומר כאשר הם ביסודם רברים עומדים

על גבי דברים אחרים ומרחפים על גבי דברים, שאינם מצטרפים עמם כלל נתאבנו כלם ואינם תופסים דבר חי פורה. המה גם בארצות המערב, עם כל הסדרים המזוכים שלהם והתרבות הגבוהה, רק שברים, ולא דברים שלמים. קהלות עבריות דתיות וקהליות, מבלי יכולת להתרחב גם על החיים המסחריים והכלכליים והעבודתיים. הן אינן יונקות מכל החיים ואין להן הנבורת על כל החיים, אחרי שכל החיים לא ישועבדו להן. ובמובן רחב מעט מזה וזהי אוטונומיה עברית, בלי יסוד קרקעי נצחי מתחת לרגליה ומבלי שיש לה קשר תולדי חזק לפנים ולאחור.

העירותי על דברי הד"ר נתן בירנבוים, אשר דבר בהאסיפה הראשונה בבזיל איזו דברים, שלפי דעתי המה תורה שלמה בחוקי לאומיותנו וישובנו העמי, לא פחות מערך חק השויון הכלכלי והעבודתי בתורת הכלכלה הצבורית הוא אמר: „התרבות העברית בארצות המערב לא יכלה לעשות פרי, בשביל שחסרה לה כלכלה עברית וישוב כלכלי וחברותי חלוני, שיתן אותו הכסים לדברי הקדש ולעניינים העברים הפנימים ולעשות עמהם ביחד חשבון של חיים מיוחדים ובהקף אחד של חיים מיוחדים..." ואמרת אני בסגנון אחר: אין קדש בלא חול, אין שבת עברי מתקיים אם לא החיים שם בימות החול המה כלכליים עבריים וארציים, כלומר ארציים עבריים ומצטרפים להשבת ונותנים את השבת, אשר נשען עליהם ויונק מהם. הדתיים שלנו ידעו, כי תורת משה תבנה בכל וכל על הארץ ועל פרי הארץ ועל החיים בארץ וגם המצוות שעל פי דין אינן תלויות בארץ נתנו בארץ וכחם בארץ. תרבות רוחנית וחמרית לאומית עצמית לא תתקיים בלי יסוד לאומי קרקעי וארצי, בלי באר חברותי תולדי מוחשי, אשר ממנו ישקו הדברים שברוח ושבחמר: היחיד אמנם יכול לנתק פתילי החמר ולבנות לו בשמים עליוותיו. הצבור החברותי העמי עומד על החמר. העם הוא קבוץ חמרי ארצי נפשי וקשור ותלוי בחמרו ובארצו, ואם נתקיימו עד עתה בלא ארץ, חיינו ע"י השאיפה לארץ, ואם לא ישבנו תחת נפנו ותאתנו, חיינו מזה שקוינו לישוב תחתיהם באחרית הימים ולו גם יהיה ביומו של משיח. אין נשמה בלא גוף ואין עם קיים לנצח בלא אדמה, בלא אדמה לשבת בה... והדברים עתיקים.

משא-ערב.

אלה הדברים אשר דבר בנימין באוני היהודים קראי-עברית :
ובימים ההם תקצר נפש העם בהמאמרים הארוכים ובלהג אין-קץ :
וירגנו בסתר אהליהם על הסופרים ויאמרו עד מתי תאכילנו את
התמרורים האלה ? קצה נפשנו בם :

אז החל בנימין לדבר אליהם כלשון אבותיהם וברוחם :
במשפטים קצרים דבר אליהם דבר דבור על אפנו לאמר :
א. והיה כי תבוא לרשת את ארץ מולדתך לא תבוא אליה כצר
וכאויב ופקדת לשלום את יושב הארץ :
לא באיבה ולא בעברה ולא במשטמה תבנה את משכן דורותיך כי
אם באהבה ובחסד בצדק ובאמונה :

שנאה תעורר מדנים ואהבה תשכך חימה :
אף היא תקרב אחים ובין רחוקים תשלים :
ואהבת את יושב הארץ כי אחיך הוא עצמך ובשרך לא תעלים עין ממנו :
מבשרך לא תתעלם :
עווב תעווב עמו ורוממת את קרנו בכבוד :
והיה לצבי ולתפארת לארץ מולדתך ולמעין-ברכה לבנים אחרים :
והיה כי תקרינה הקורות ונוסף גם הוא עליך ועמד במערכה :
אם עווב תעווב אותו ודבקו בו עמים אחרים והיה לך לפוקה
ולמכשול ולמוכיר-עון :
כי הוריש לא תורישו מלפניך כאשר לא הורישו אבותיך את יושבי-
הארץ מלפנים :

ואבותיך הלא היו טובים ממך אלף מונים ולהם שם בגבורים :
קשת גבורים בידם ופני אלהים הולכים בקרב :
וצעיר אז ורענן העם ועוד לא חלק לבם :
ומה תקותך אתה אם לא האהבה ועשות החסד ?
ומה כל פעמי רגליך אם לא תום ומישרים ?
צדקה תרומם גוי ומשפט יבנה ביתו :
וכור זאת אפוא עמי ואל השט מדרך בחרת :

ב. ראה קראתי היום בשם העם הערבי יושב הארץ :
גדול הוא העם הזה ונפוץ על פני התבל :
יהי כי זרתה לו השמש וחיתה נפשך בצלה :

ויהי כי זרחה לו השמש ויחשק אור ומדעי:
 והפרה שדות חכמה למכביר ויצא שמעו בכל הגוים:
 ויהיה הקים להם את מחמד נביאם נביא מקרב עמם:
 ואכן נביא היה האיש וגדול בדורותיו:
 יחזה הוא האלהים ומחמד היה נביאו:
 ולמד דעת את העם לעזוב אמונת הבל ולעשות צדקה ומשפט:
 ולדבקה ביהוה אלהי ישראל באלהי אברהם והנביאים:
 ובברבות הימים ובערוב לערב השמש עוד לא באה שמשו:
 ועוד לא מת העם הרם ועוד לא נס ליחו וגחלתו לא כבתה:
 ובסוף עתה אל ארץ אבותיך ופגשתו וקראת לו לשלום:
 אך חמשים רבוא נפש שוכנים בקרב ארצך וקרובים לך קרבת-דם ובשר:
 וקרובים לך במראה פניהם בארשת שפתים וכל הניין רוח:
 ואל יצוק בלבך דבר בליעל לנשל אותם מן אדמת אבותיך כי לא מרוב
 חכמה חשבת כזאת.

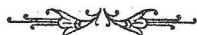
לעולם לא יהיה כדבר הזה אשר אין לו שחר וחדל לעולם:
 והיית אך כמתעתע ומקרב בני-שם מקרב משפחתך תקים לך צוררים:
 והיית למשל ולשנינה בקרב הארץ לחרפת עמים ולשמצה בקמץ:
 והיית מוקף אויבים מבית ומחוץ:
 אף אמנם לא להועיל ולא לברכה היה לך הדבר הזה:
 והיתה הארץ שממה מבניה-יודעיה ורבתה העוובה מאשר עתה:
 ומה כל החרדה אשר חרדת ועל מה זה יפחד לבך?
 ועל ערבים בתוכה מה זה תלית כגורותיך?
 הן קמן מספרו בארץ מולדתך ולך יהיו עשר הידות:
 (עשר פעמים חמשים רבוא ישובו לנחלת אבותיהם):
 ואם תפקרנה בשלום ותמדהו אהבה והיה כאחר משבטיך:
 כי גדולים דרכי האהבה ועמוקה מני תהום:
 ואיש לא בא עוד בחקרה ואיש לא צלל בתהומותיה:
 וסגרה ואין פותח ופתחה ואין סוגר:

ג. גם אלה דברי בנימין עבד בנימין:
 כי תבנה חרושת-כר וחי הערבי עמך:
 לא תרע עינך בשכרו כי כמוך כמוהו:
 אין הבל ופדות בין עברי לערבי:
 להחיות את הארץ באתם ואת יושביה עמה:
 ולא לקחת מאחרים באתם כי אם להוסיף להם:

והעניק תעניקו להם מן כל העושר אשר ברוחכם :
 את בתי-ספרך תפתח לו לרוחה ויבוא בו בבניו ובבנותיו :
 וילמדו בהם שפתך ושפתו :
 וכתבי-עתים תוציא להם בשפתך ובשפתו :
 ואם לרופאך ידרש ורפא ירפא :
 גם במדעך על משכבך אל תצר עינך בו .
 ויקרא בשם אללאה ובשם מחמד נביאו :
 ויחזיק במעוזי הלאום ובחבלי העבר אין אונם .
 חקה אחת ומשפט אחד לעברי ולערכי :
 וגם את עבודת הכרמים תלמדוהו ואת מטע הנטיעות החדשות :
 ובחדלו לזרוע את שדהו תבואה ובחסכינו לעשות כמתכנתך ומכר לך
 מן שדהו :
 כי אין די און לו ואין די חון לעבוד בנטיעות ככתבואות וחדל לעולם :
 ובשכבר הימים יהיה כאחד מאתך ולא נודע כי בא אל קרבך :
 את בניך תתן לו ולקחת לך גם מבניו :
 ויבוא דם גבוריו ברמך והלכת הלך וגדל :
 ומצא מין את מינו והיה מין אחד :
 אנשים אחים אנחנו משפחות אחדות כל גויי הארץ :
 אראנו אם לא עתה אשורנו אם לא קרוב :

ר. בנימין.

בפר לזושאן (גליציה). שבט, תרס"ז.

גְּדִילִיָּה.

(מכתב מא"י).

על שפת ים כנרת פגשתיה. כבת שמנה עשרה. קוטתה מעט גבוהה
 וקופתה. שערותיה — משי צהוב, מפוזר תלתלים על חמוקי כתפיה. להושא
 אחר הרקוד — בן-תומר רענן יוצא במחולות.
 פניה סגלגלים ושאננים ; לחייה ורודות-חורות ; אך מתחת למצחה
 המאיר מקפצות הנה והנה, כשני ספירים חיים, שתי עינים כחולות, עמוקות,
 שקופות.
 אפה ישר, ארכרך, מעוגל בקצהו ; דפני הנחירים דקים ומורעועים
 לרגעים : אוהבת מאד פרחים...
 מעבר לרקותיה מציצות שתי אוננים של ילד, אוננים קטנות ועגולות,
 העוצרות בער השערות מלשמן את הפנים. התנוכים עירומים, בלי עגילים.

סנטרה תרומ, שמוח מעמ ומלא אהרה.
 על שפתיה הכרמליות, החריפות מרפרף תמיד גחוך קל. אין חושם
 עקום, אין עינים פוולות, שימלטו מחצי לענה.
 נוחה מאד לצחוק. צחוקה חפשי, מתגלגל ועולה בסלמולים נעימים
 מעומק הלב.

הנועותיה מהירות. אינה נחה חמש דקות במקום אחד — עפה כחתולה
 מכסא לכסא, מכסא לספה.

אינה גדרנית הרבה. לובשת שמלה לא ארוכה ביותר, בלי פורחות,
 מבד צהבהב, המתאים אל שערותיה; חולצה מאותו הארג מהודקה בחגורת-
 עור כתומה עם אבום עגלגל של פלד אל מתנה הדק והשפיר, אשר מעולם
 לא עלה עליו מחוך; ופי החולצה מוכתר מסביב לצוארה-בהט בסלמולים
 לבנים.

רגליה קטנות, נאות ויש אשר תאמין: תבניתן העדינה מצפצפת מתוך
 הנעלים השחורות.

עליוה כצפור. לא אחת משליכה היאורה את כובעו של אחד הצעירים
 בלכתה אתו לשוח. וכי יידו שמה את מגבעתה היא — ג"כ צוחקת.
 אולם יש, אשר ענן-תוגה קל יעיב פתאם את מצחה הכהיר עם עיניה
 החביבות, אז תשב לה שקמה בקרן-זווית, את ראשה הנחמד תניח הצדה
 על הכתף. איוו מרה-שחורה. מהורה שרויה על רעמתה הצהובה ועיניה
 הנבוכות ולועות בשמשות על פסגות ההרים או מלוות שם, בתכלת, במעל,
 את העבים הקודרים, הצפים להם בעצלתים אל קצה האופק.

אוהבת מאד למייל על חוף האגם: שם קוטפת פרחים, מדלגת כיעלה
 מסלע על סלע, וזרקת המימה חצצים שמוחים לעשות מהם "ברווים", ומדי
 פעם בפעם מתערבת פריצות צחוקה הנפשי עם אושת הגלים המריים ולחישת
 הרוח הצח. ובהכיסה בכרלם הנוול והוך את תמונתה הנפלאה — תמונת-
 התומר הגמושה ונורה הארוך השפוך על כתפותיה כנימי-זהב — אז תרגיש
 בענן מה מאושר הוא ארוסה.

אחר מתענוגיה הנבחרים היא הרכיבה על סוס. רוכבת היא שלא בסרג
 של נשים, אלא דוקא כמנהג הנברים — רגל מזה ורגל מזה. ביום אביב
 אחץ או באחרי-צהרים של קיץ יעלה פתאם על לבבה לנסע לאחת המושבות
 לשם טיול. בלי פקפוקים הרבה תרוץ השוקה לשכר בהמה. אז תחבש לראשה
 "כפיה" לבנה של משי והדקה אותו ב"עגל" להשמר מפני השמש. אחר-כן
 תרכב, תקבע היטב את רגליה בתוך הרכובות, תדרכן את בהמתה — ואיננה!
 כבדויה היא דוהרת בשדה.

היא יודעת שהיא יפה. בשחקה בקלפים ב„שאלות ותשובות" היא רגילה לשאל גלוי ובתמימות:

— למי שערות יפות? למי מותן נאה?

בחפץ לב היא שומעת מחמאות. הליכותיה, התנהגותה, דבריה בחברת צעירים הם תמיד פשוטים ומבעים, גלי שום מקסים, בלי כל מלאכותיות. מדברה נאווה: קולה צלול ונעים; מבטאה מדויק מאד — מתוזה היטב את ה"ריש", מבחינה בין „אלף" ל„עין", בין „חית" ל„כף" רפה, ואפילו בין „כף" דגושה ל„קוף". את ה„בית" היא מבטאה תמיד חזקה, כנהוג בגליל. ואולם סגנונה עני, הן במלים והן במבטאים.

היא אוהבת לקרא, אבל ספרים לא עבים, ספורים לא ארוכים. אינה יכולה לגמר את „המסכנים" של ויקטור הוגו ומתענגת על ספורי מופוסן ועל שירי משרניחובסקי.

בכל זאת מדברת היא על האהבה בתמימות של ילד. אין לה נסיון בחיים. אינה רואה את הנגוד העצום שיש בין המציאות הטבעית ובין החובה המוסרית.

שלשה דברים היא אוהבת: ארץ-ישראל, השפה העברית וצעירים יפים. יש מוסיפים גם את ארוסה. על כל פנים היא מאמינה שצריך לאהב את הארץ.

כל הון התן לשמע מנגנים על העוגב. שעות שלמות תוכל לשבת, ראשה נשען על כפות ידיה, הנתמכות במפרקיהן ובשלחן, מקשיבה אל השירים הערביים, הערבים והמונוטונים, המשתפכים בסופות-צלילים מן המיתרים. כשמנגנים נגון עלו מיד היא קופצת ממקומה ופוזמת בקול צלול וצוהל או מרימה ידה הימנית מול אוזנה ומלווה את העוגב בקשקוש אצבעותיה, לוחצת ראש האמה על ראש הבהן ומשם מחליקה אותו חיש על הצפרן של הקמיצה מלמטה לבהן. ככה שרה ומקשקשת באצבעותיה, מקשקשת ומוזמרת בעוגב.

לפעמים, בשבתה במסכת רעים, היא נקרעה פתאם מהחבורה, קפיצה אחת — והנה היא יושבת אל הפסנתר, כבר פתוח הקלייר וכבר אצבעותיה מרצדות על המרפים. אז ימלא החדר רוח הקדש ובאוויר מתפשטים לאט לאט צלילי השיר „משאת נפשי" למנה, השופעים להם כגלי אפרסמון משני מקורות מהירים: הפסנתר וגרונה. וכמו יד נעלמת ערינה ורכה עוברת ומרפאה לפצעי הלבבות ועיני המנגנת מרחפות בעולם של חלום. לבסוף היא קמה באנחה עמוקה:

— זה שיר נפלא מאד!

וסוגרת את הקלייר.

על שפת ים כנרת פגשתי אותה,
יבנאל, תרסה,

ישראל איתן.

זֶה רִירוֹם.

I.

נְשִׁימָה.

היא נְמָה נְמָה קָמָה
אֲנִי קִרְבָּתִי דָם:
עַל פְּנֵי מְלֹאכֵי זֶה
עוֹד רִפְרָה הַחֲלוּם;

צְחֹק־נְעִימוֹת רָךְ
בָּא וְנָח בְּלֹט
עַל הָעוֹר הַצָּח.
עַל הַפֶּה הַקָּמ;

בְּגַל תִּלְתְּלֵי-שָׁחֹר,
עֵנֶד רֹאשׁ הַכְּרוֹב
נִחְבָּא צְחוּס־חֵן זֶה.
נִגְלָה, נִחְבָּא שׁוֹב.

רַעַה, רָטַט קַל
פָּתַע עֶבֶר בִּי;
לְבִי נִסְתָּה, הָל—
מָה זֶה הָיָה לִי?

ראשי צנח אמ —
לא ידעתי מה...
שולל לבי בי —
ונשקתי לה.

פרובי רעד קצת,
פמח עיני תם
וחזר סגן — הם!
סגן החלום.

1902.

II

מתבואים.

אלכה לי היערה,
תחת אילן מעון-ענפים,
במזר צלי-ומירים יפים,
מחפה לי הנערה.

ויפה היא ורפה היא,
תחת אילן היא יושבת,
בשמלה צחורה ומלככת —
מתנוססה היא ומחפה לי.

אלכה לי היערה!
השחר מכריז יום קהבת —
ליער — קורא לי לבקבה,
לב נערה, לב נערה.

עוד רך וצניעות בקר שומרים על היקרה.
עוד נשקף מעיניה פְּרוּב הַתָּם.
עוד תועה בקרב לְפָה הַחֲלוּם
עוד שִׁלּוֹ לְפָה בָּהּ, לֹא הוּמָלַח בּוֹ עוֹד סְעָרָה. —

אך הִנְנִי בָּא, כְּרוּב שְׁקֵט, הִנְנִי בָּא,
את יָפָה, מַלְכַת לְבִי, הִיפָה אֶת בִּפְנוֹת!
כָּכָר עֵינֶךָ סִפְרָה אוֹתִי מִפִּינוֹת הָאֵיכָנוּת,
כָּכָר לְפָנֶיךָ רוֹעֵד כֶּךָ, כָּכָר חֲזוֹךְ זַע...
הַתְרוּמָמִי נָא וְאַל עָבִי הִיעֵר מְנִי בְּרָחִי..
הָאֵחָד בִּין־רָגַע וּבְכָר קָמַת, וְנִסְתָּ —
אֵל תִּפְרָפְרִי... הֵן כָּכָר נִתְפַּשֶּׁת!
פָּרַח חֵי תִפְשֶׁתִי, לֵב לְלֵב עִם פָּרַחִי!

מְרַנֵּי שְׁמֵשׁ נִתְזוֹת וּמְרַצְדוֹת עַל הָעָלִים.
רְאֵי גַם מִחְבּוּאֵינוּ מִצָּאוּ הַשּׁוֹכְבוֹת!
מֶה שֶׁפָּר עָבִי חֲזוֹךְ מַחֲזֹל צִלָּים וְלִהְבוֹת,
מֶה יָפוּ בְּגִי־נִגְהוֹת בְּנִשְׁרָם אֶל חֵיק צִלָּים!
אֵין שְׁבִילִים פֹּה וְאֵין אָדָם, הוּד פָּרָא לִיעֲרָנוּ,
פֹּה אֹזֶר וְצֹל וְשִׁיר מְשֻׁמְשִׁים בְּעֶרְבוּכִיָּה;
רְאֵי, בִּסְבָךְ בְּכִנְפֵּי נֶאֱחָז שֵׁם כְּרוּבִיָּה —
עֹבֵב אֶת אֵלוֹ בְּשָׁמָיו וּבַחֲר בְּמִחְבּוּאֵינוּ...

בְּעִיר מֶה רַב הָרַעַשׁ, מֶה רַב בְּעִיר הַשָּׂרָב.
פֹּה צֹל וְחֲלוּם — הֵסִי — זֶה מַעוֹף צִפְרִירִים —
הַמְלָבִים לְפֹת־אֶהְכָּה כְּלָבוֹת צִעִירִים
רַחְפוֹ, פּוֹיזִים, רַחְפוֹ עַל רִאשֵׁינוּ עֲרֵי עָרָב.

III

אני והיא.

אני נושק לה תמיד: פאשמורת הבקרה,
ביום ובשעת בין השמשות;
בגן ובבית, בעיר וביער;
בכל זמן ובכל עידן;
בכל אתר ואתר
מוכנה על שפתי פשבילה
עתרת נשיקות חביבות.

ובכל יסיתני רע-יצרי שם אשם:
על מצחיה, פשפולי סנטרה,
לפעמים אכונן שפתותי אל עיניה,
יש דוקא אל פיה!
על אזנה הקמנה,
ועל לחיה האחת חכלילה
ופעמים עד חלסת צוארה.

ובשעה שאשק אני רגיל לדבר,
על העצים ועל האבנים...
בשפה נמלצה ורשון מהתלות —
על חי ועל דומם,
על אש ועל מים,
ועל עוד פמה דברים ידועים...
ועניני דיומא ישנים.

והיא — היא נושקת רק אחת בפערב:
עם דמדומי החמה, ביער —
דומם נוגעות שפתיה בראשי, ונשיקה
נושקה אר שער,
והם ותצי אפל,
והקרה שיש בה מעט גענונים
ומשהו באהבה וצער...

יצחק קצנלסון.

א. ביה"ח

ברביעי בשבת.

אותה המרכבה המגוהצת עם הרכב בעל השפם המסולסל למעלה והכפתורים הנוצצים והשוט הארוך והדק עם הנצב המזהב, שהוביל היום את ה"עוץ פרעושאסחא" דיטעלסטוואך אל השטאב ונתכבד ממנו — מלבד ברובל כסף — גם בבנו "מאלאדיץ" ואחד הסוסים בצביבה על גבו — אותה המרכבה גופא נשכרה להוביל את יצחק ליבוש הסנדלר עם בילקה בת גרשון האופה אל חופתם.

יום השרב הקשה היה נוטה לקרוב וברבע היהודים עוד רתחו והסתובבו, גלגלו וים המעשה הארוך במלא מהלכם, מסביב עמדה המולת צללי אדם, שהתנוודו כפופים תחת עקת משאות ושרודים מעול דאגות הפרנסה ותלאות יום ויום, בצדו הכתים הצרים והצפופים ארכו קבצנים מכל המינים ובהבלטם את מומיהם, פשטו יד, אחו בשרול כל עובר והרציאו לפניו בקצרה ובנשימה אחת את האוטוביוגרפיה שלהם, שתחלתה קושר ובכוד ובריות גופא וסופה שרופות ואכזות ומחלות ומגעים רעים, ולדים מגואלים וחשופי-רשת השתעשעו ברחוב, מסביב התגוללו פסי ניר שקנים, פחו ומאוכ, קש וגבבא, גלגלו סוכים, שירי פירות וקשקשי דגים שנסחרו, וריחם עלה והתמוג עם ריח של טבק חמין, שנדף מן המרחפים, על פתחי הנויותיהם. כמו החנונים או הויעו על כוסית מיי ונשם תגרניות ישבו על עדיבותיהן המלאות פירות רקובים ועדת זכוכים מומצות עליהם, אצל חנות של מי וודה, ששולחית מים ויהלת מסביבה, היה ברו רותה ופזרט קצף לכן ופקקי לימנדה היו נתוים ועפים למרום ובריות עיף-חום היו מתפנקים על כוסותיהם הקרות והדלוחות ונזמאים בהרחבת לגימות, לגימות וגונחים מתוך תענוג כשפיקות גרגרותיהם רצות עלת וורד, אברך חור עם סימני "קדיעה" על בגדיה ועל גלגלי פוזסקאות אדומות, שאחת מהן נקובה ובוהן עם צפרן שחור מכצבץ מתוכה, עמד על יד בית פתוח, שורה חומין קרבורי עלה מתוכה, ובעצרו את העיבורים התהנן שיטורי הביתה להצטרף למנין לתפלת "מנחה" וחבורת ילדים לותה את אחד הצוענים עם חיבת מנגינה וקף על גבה הלוקק החיבת סיכר, מאחד ההרונות הבקיע קול צאן קדשים וגנן המלמד הורדה בהם, ו"גויה" מבוססת עם, הזה השוף, ששרים צומקות בשלחופות ריקה עם גידים כחולים קשקשן עליו, נופפה אגרופיה באויר ותחפר ותאם בקול נחר וקולותיה התערבו עם נגוני שירי החיטא, שישבו כפופים בבית החים ה"פריאוי" וישוררו במקלה:

ווי זשע מיר געזונד,

מיין טייערע בלה,

מיין טייערע בלה!

נאך דיר ויעלאך בייקען

מעהר ווי נאך אלע,

מעהר ווי נאך אלע!

הופעת המרכבה הפסיקה לרנע את מהלך החיים של הול והכניסה אתה הד מאותם הרהובות השלוים והיפים, ששם הכל נוצץ ומנוהץ ויונים מסתובבות ומנהגות על מעקות הגגות ועלמות יפות מלוכשות משי מסות שלובות ורוע עם בחירהן ועצים מפזי ריח צה מצילים ופסלי נשים ערומות מתזוים רסיפי מים חיים, קרם...

— מה... אללו לו! וראי נקרא עוד הפעם פרופיסור אל תרננית... — קראה אשה הגרת אתה, המוכרת ערשם מבושלים, אל שכנתה, בראותה את המרכבה,

— משל... כלום אינך יודעת? התונה היום... אצל בת האופה התונה...

— כל הלופותי... פתאם באמצע יום הרביעי התאזרה להנשא... והחתן מי הוא? שפטל המיביל קמה, יהודי גיץ ורחב כתפים וגב עקום, שנוצר לכתחלה לשאת עליו שקי קמה, עצר בסוכתו ב"טפירו" ארוך כשנפגש עם המרכבה ובשימו עין על זוג הסוסים היפים, הדוהרים קוסמיות עם רעמותיהם הנקלעות וזנבותיהם הגזוים, פנה אל סוכתו הצנומה והעזרת וכבת צחוק שבהתול החליק לה בבטנה וקרא:

— גיע ראבוי, באבא! (אל יפל רותך, וקנה!)

הסוסה הרעידה את גופה והפנתה אליו את ראשה כמסיתה:

— רק שלא בסינטימנטליות, ר' שפטל!

מכער חלונות הבתים הציצו ראשים פרוצים של בתולות, על פתחי חנויותיהם היו נצבים החנונים ומסתכלים במרכבה, שגלגלי הגומי שלה רעדו על המרצפה התלולה, מאחורי המרכבה נאחזו קונדסים אחדים והרכב הניף עליהם את שוטו וינערים.

אצל בית גרשון האופה, שם עמדה המרכבה, התכנסו השכנים והעוברים, ראו את החתן-בלה בצאתם, הבתולות הביטו בקנאה על אלו שנועדו ובאו אל ההתונה לבושות בגדי מועד ומצאו נחמה פורתא בזה שלעגו להן ולשמלותיהן וטעמן והאחרונות עברו והביטו מסביב בגאון, כנופאי של בחורים עמדה והתלוצצה על ענינא דלילא, מיטונע הרכוב עטוף סמרטוטים וברגלים יחפות. מכוסות רפש ובעל פנים מאושרים עמד ולעם התיכת לחם ונערים עפרו עליו. בכל רגע הופיע, מחותן עם ציארון רטוב מינעה ובקיל נחר רץ מבוהל הנה והנה,

נפרש מכלם עמד לוינסון האיכסטרין, צעיר בעל פנים דלים ופינסנה על חטמו, לבוש ב"טויורקה" שכתנה כחולה מבצבצת מתחתה, אותו לוינסון, שהיה סר אל האופה יום-יום לקנות רקיקים ושוחה עם שעות שלמות ומשאל ספרים לביילקה וגונג וגונג דרך אנב את נשימותיה הלוהטות והמשכרות אותו וגמס ממבטי עיניה הופות והזור אח"כ להדרו ומתנפל על הסטה, ראשו למטה ורגליו למעלה, וקם פתאם ופותח את "וליוס ציור" ומעלה בו קצת ומשליכו כנעם על הרצפה מתחת לשלחן ומתחיל צועד בצעדים מתזוים מכתל לכתל עד שתוחבת בעלת הבית את פניה השמנים עם היבלת השעירה שעל חטמה לתוך חדרו האפל כשגופה הגדול, המכוסה רק כהנת, נשאר מבחתיק, ומזכירה איתו בקול עב ורגז, שיש עוד אנשים גם מלכדו בבית וכו' בני אדם נוהגים שינוח כלילה, וכו' עדיין לא שים דמי דורה בעד החדש שעבר, ואי הוא מפסק את טיולו ומתנפל שוב על הסטה ומחליט בלבו, שכך אי אפשר... פשוט לא יאה... הן אי לא... כלום איזה גימנוסטיק היא?... לא, באמת...

— אי, שמרקה, ברקה, מהרו שמה! — קרא הרב,

הכפרית פארצסקה, הלשה את העיסה בבית המאפה, בעלת פנים שמנים ואברים גבוהים ורוטטים, המזכירים את העיסה שהיא לשה, שעמדה והסתכלה כל העת ברכב

כשודיה שלובית לה תחת הסני החדש שניתן לה במתנה לכבוד החתונה, נתנה בשחוק קולה לשמע חכמתי ומצאה סוף סוף תואנה להתודע אליו ועד מהרה החל משא ומתן ביניהם.

כדי לפייס את ה"ערל" הוציא לו אחד המחזיתנים כוס וי"ש, שהלו הושיט כנגדה את ידו ב"אח-מה" פשט את צוארו למעלה, פשק את שפתיו כלפי שמי התכלת והכוס נהפכה בבת אחת; וכנגבו אח"כ בקצה שרולו את שפמו מסר את הכוס הריקה למחזיתן ב"ברכה":

— ברוך אתה — ציגעלע מאמע — מעלקעלע מאמע — א יא?
— הע הע הע, שמשאב, ווי ודאראין בולי! (הלואי שתהיה בריא ושלם!) — שחק המחזיתן.

— ששש... תתן-כלה הילכים!

הקולות נשתתקו. משני העברים פנו לפניהם את הדרך ועמדו צפופים. בראשונה הופיעו המחזיתנים עם התתן יצחק ליבוש, בעל הטם עב ושתי נחירים גדולות ונפוחות ופנים נרגזים, מקישט בבגדים חדשים, מרוחץ ומגולח, ורק בקצות צפרניו נשאר הכחל השחור, שלא יכל להדחיו בשום אופן ולא היעילה לו גם הבורית הקאזאנית, שנקנתה ליום שמחתו.

אחריו יצאה הכלה ביילקה וקריאת התפעלות פרצה מלבות המסתכלים, רעננה וזכה הופיעה בשמלתה הצחורה, הפנים הנעימים והעגומים האירו מתחת לצעיף הדק והיתה דומה לבת מלך שנשבתה או שפרחה על אביה המלך והובאה הנה בחזק יד אל הסביבה המחנקת והמשעממת הזאת להענות תחת יד התתן יצחק ליבוש ולרצות עוונה.

— ויאט דיאואל! (הנה יד!) — פנה הרכב אל פאראסקה כהניעו בראשו. האיכסטירן התקרב ועמד בזה פעור ובפנים חורים ונשם בכבודות; אך הכרה עברה בחזיון ובראש מורד למטה.

דלתו המרכבה נפתח, ריח בשמים הגיע לאף, על הכר המרופד ישב הווג, הדלתות נסגרו והתהלכנה משה ממקומה.

— נו! — התלחשו הכחורים אח"כ.

ממחרת בבקר השכם כבר עמד התתן יצחק ליבוש בבגדי חול ובסינר קצר למטה מירכב, ובהוציאו את השרפרף הנמוך של עזר ומכשירי עבודתו מתחת למטה, פנה אל ביילקה, שהיתה עריון שוכבת במטה חזרת ורפת אונים, בקל רגל, הוציא מנחיריו הנפוחות:

— עוד היום תגידו לאמך, כי תתן את המצע השני שהבטיחה, אם לא — אז

תתחרטו שניכן, שימעת את?
— — — ולוינסון האיכסטירן עיד עמד בהדרו על יד החלון וראשו דבוק אל השמשה.

מספרי-יצירה.

2.

האכזריות והיצירה.

היצירה היא עבירה. היצירה היא אכזריות. אין היוצר יודע ואין הוא יכול ואין הוא רוצה לדעת את כל התולדות של היצירה שלו, את כל אותם היסורים והחבלים, שעתידה יצירתו להביא לעולם. גדולה מזה. אפילו אלמלי היו כל אלו התולדות הרעות גלויות וידועות לפני היוצר מבראשית לא היה עוצר ברוחו ולא היה כובש את נבואתו, ולא לבד לפי שדבר ה' כאש עצור בעצמותיו והוא נלאה כלכד ולא יוכל, אלא לפי שהאכזריות והיצירה קשורות הן ודבוקות זו בזו בנשמת היוצר ביודעים והעיקר בלא-יודעים.

ויותר משהיוצר חוטא לפני העתיד — לפחות: הקרוב — הוא חוטא לפני העבר הקרוב והרחוק. הוא שולל את היש ואת הקיים, מחלל את היקר ואת הקדוש, מפריד בין האבות ובין הבנים, משמיט את הקרקע מתחת הרגלים, קורע חתיכות חתיכות מן הנשמה.

תאמר: מהיכן היוצר נוטל את כל אותה האכזריות הנוראה? כיצד הוא נושא את כל המשא של החטאים הנוראים ואיננו רובץ תחת משאו? בעיקר הדבר: אין האכזריות שבנשמת-היוצר ניוונית אלא מן החמלה הגדולה והרחמים הרבים, שהם אצורים בה.

נשמת היוצר חודרת אל עומק-עומקו של יצר העולם, מיצרת בצרת כל נוצר, מקרני ראמים ועד ביצי כנים, מרגשת באסונו שלא בן שהתפורר, של עין שנחשב, חומלת על עובר-במעיר-אמו ועל ביצה שלא נולדה. כל הצרות הן צרותיה היא וכל המרגיות היא שלה. עם פושעי-העולם היא צליה-קלויה בכל מדור שבגיהנום, טובעת-שוקעת בכל ביצה ובכל רפש שבועוס, מובלת בים הקרח ובנהר-די-נור, הולכת ומתגלגלת מגלגול שלנים לגלגול נמלים.

מי אשר אלה לו, אשר נשא סבל את כל העמל ואת כל התלאה שבעולם כורו, שענה את עצמו בכל העניים ובכל המוראים שחייו ודמיניו של האדם ויבילים לברא, מי שהוא ביער באש ואיננו אוכל באש, אי אפשר לו שיהיה ירא את האכזריות ויש שהוא מאמין בקדושת האכזריות יבבין של

יסירין. מאמין לא באותה האמונה שמכריזין עליה ברבים, אלא בוז שאינה נמסרת מפה לאוזן ואשר לבא לפומא לא גליא.

השני הבטיתי הילך ונעשה בעולם לשני איכותי. החמלה הגדולה, שהיא מרכיב בנשמת היוצר, מופה שהיא מורסת את עצמה. לפי שאין מעשה בעולם, שבו תוכל להתגלות כל צרכה, היא נשארת חבויה במעמקי הנשמה. מן הכח אל הפועל איננה יוצאת, אבל היא עוברת אל הפוכה, אל האכזריות, אל היואש האכזרי מן ההיה, אל הבטול האכזרי של העבר — ואחרי הסתירה ואחרי ההריסה באה הבניה, מתחלת היצירה.

החמלה הגדולה היא נקודת-היצאה של היצירה. ממנה היוצר יוצא ומסתכל בעולם. היא שפוקת את עינו ומגלה לו את הנעשה מאחורי הפרגוד, משמיעה לאזניו מה שרחוקת מספרות. והוא רואה את הכל ושימע את הכל והוא שותק, נישך את שפתיו, מנודר את בשרו ואת נשמתו ושותק. והולך הוא הלאה, תמיד הלאה, ודולג על הבורות מקפץ על התהומות — עד שהוא מגיע אל מחוץ הפצו, אל המקום המיועד לו מששת ימי בראשית.

ודבר שאינו צריך להאמר הוא, שלא כל החולכים מגיעים אל מחוץ הפצו, שרק יחידים מאישרים עומדים בנסיון. ופעמים שאדם הגיע כבר עד גדותיו של התהום האחרון שבדרכו, עוד קציצה אחת, עוד מיסה יחידה — והנה הארץ המובטחת! אלא שפתאם כלו כל הכחות ואין יכולת ואין אפשרות דוה מן המקום הארוד — ונורא הצער ואיום הכאב. ובת-קול מכרות ואיסרת: את הארץ תראה בעיניך ושמה לא תעבור!

החמלה היא נקודת-היצאה של היוצר, האמצעי אל התכלית. ואין החמלה נעשית תכלית ואידיאל אלא לאלו, שאינם זוכים לעלות על המדרגות העליונות של היצירה. כל אלו, שהם שקועים בהאהבה הפעומה אל עצמם, שקשה להם לצאת מעורם — מדת-הרחמים וזה היא להם ואינה מתגלית לפניהם אלא בחלום חזיון נפשם. בשעה שבני האדם הללו חלמים על החמלה ומשתוקקים אליה הם עולים על גבי עצמם, כובשים את הקטנות האיגור איסמית שבהם ויוצאים למרחביה של עולם.

יש חושבים, שמדת הרחמים אינה מתגלית כל עיקרה אלא בקרב האשה, שה"אשה הנצחית" אוצרת בתוכה את החמלה הגדולה, אשר ממנה כל העולם ניזון ומתקיים.

ושבו רבים חושבים, שהרגשת-היופי מצומצמת בקרב האשה ובי האשה, שה"אשה הנצחית" מלאה היא אסתטיקה, חן ושירה. באמת אמרו: אין הרגשת היופי מונחת כלל במבעה של האשה כשהיא

לעצמה ואת סוד שיח השירה אין היא מבינה כלל. כל אותן הנשים הפרוצות, שהיו מושלות על המוחות ועל הלבבות בסלונים שבפאריז של המאה הששמה-עשרה, היו כולן מבינות את כל החידודים ואת כל ההלצות הנחוגות, רובן מצטינות באיספרי וצודדות בעזרתן נפשות, אבל גם אחת מהן הן לא היה לה למעום את מנעמי השירה. הקהות הפיזיות שלהן היה מעירה השתוממות בלב עינביהן ותחי למלה בפיחם, ולכשתמצי לומר: האשה הרי היא כל עיקרה אי-אסתטית. בתנועת השחרור הרי היא מגלה את כל ביעורה, ולא רק בתנועת השחרור...

האיש הוא שחיה מיפה את האשה, מרכיב בתוכה את הרגשת היופי. להאיש יש צורך פנימי ועיקרי ביופי, הוא היוצר את הערכים האסתטיים, הוא הכיפה את האשה לקבל אותם עליה ולכון על פיהם את מעשיו. וכמו כן אין ההמלה לא טבע ראשון ואף לא טבע שני של האשה. ההמלה איננה אלא האידאל היותר רם של האשה, המדרגה היותר גבוהה, שעליה היא יכולה לטפס ולעלות. האשה איננה אלא כל-ישרת אל היוצרה בידיו של האיש, שהוא היוצר שבעולם, ואי אפשר לה להתרומם אל היוצרה, המבע והתולדה הושיבו אותה בשפל המדרגה, כוצו אותה בדר-אמנותיה, אלהי-אלהיה ואדוני-אדוניה הוא אלהי-הרחמים. בשעות של ירידה, כשפוסקת היצירה ונחרב המעין הנובע, הולכים ורבים עובדי האל הזה בעולם, וכשם שהיצירה היא למעלה מן הרחמים כך היא למעלה מן היופי. ואין היצירה מתגלית באמנות אלא לפזקים רחוקים מאד. גדול רוב הוא מספר האמנים — אבל כמה יוצרים איכא בשוקא? באמנות כמו בחיים מושלת חוקת-החוקי. משבאה היצירה הרי היא פורקת את עולן של החוקות, לוקחת את המוטה מעל צוארה היא ומעל צוארי אחרים והיא שוברת אותה, כשבר נבל יוצרים כתות לא תחמול.

ובשמיניע יום הדין מתבנשים ברואי-עולם וקובלים לפני רבין-העולמים על היוצרים ועל צרת היוצרים ותובעים אותם לדין ומלאכים יחפזון יסמינים לפני כסא הכבוד את כל הבוראים והיוצרים אשר היו מאז מעולם. באותה שעה מעיזים הללו את פניהם כלפי מעלה ואומרים: ולנו אתה אימך? כל העולמיות על מה יצרת אותם לעמל? על מה שיא בראת כל בני אדם? והרי כל הברואה כולה עונה לעומתם קול גדול ולא יסף: כי בעין היללתי ובחטא נוצרתי.

בר-מיכיה.

המופת של אנמוניום הקדוש.

שתי מערכות.

מאת מורים מטרלינק. מתורגם ע"י א. בירלין.

מערכה ב'.

חדר האורחים, בעומק, על מטה גדולה מתחת לספך, מיטלת העלמה אורטנס הנפטרה, שני נרות של שעווה מודלקים, זרים וכו', משמאל דלת, מימין — דלת של זכוכית מובילה דגן.

כל המשתתפים במערכה הראשונה באים משמאל; האחרון שבהם — אנמוניום הקדוש, גוסטב טראה לו על המטה.

גוסטב. הנה גופת המתה היקרה, הנך רואה, כי מתה היא באמת, עכשיו כבר נמלאה תאוותך? לך איפוא ועוזב אותנו ... נחוצי למהר ולגמר את העסק, לזו אותו דרך הגן.

אנמ. הק. הוואל נא. (מתקרב אל המטה ופונה אל הנפטרה בקול רם ומצוה): קומי! **גוסטב.** שמע נא! די! ... לא נוכל יותר ראות איש זר לנו עומד ופלעיג ברגשותינו

חיות יקרים ... הרי אני מבקש אותך עוד הפעם ... זאת הפעם האחרונה ...

אנמ. הק. הוואל נא! ... (נגש אל המטה וקורא בקול יותר רם ומפקד): קומי!

גוסטב (סבלנותו אוברדת), ברם, עכשיו — די ... ולא — ונכעס ... לכאן, לכאן — במטותא! ... הדלת — פה .. ישר ...

אנמ. הק. הוואל נא! ... היא היתה כבר רחוקה מאתנו ... (בקול אדיר וחזק):

התעוררי וקומי! ...

(לתמהון כל הנאספים עושה הנפטרה לראשונה תנועה קלה, פוקחת עיניה, פושטת יריה, מתרוממת לאט, לאט ויושבת על המטה ומתקנת את צעיפה ומסתכלת לצדדין במבט של רונן, אח"כ היא מוצאה רבב של שעווה על שרוליה ומתחילה מגרדת איתו בצפרניה, רגע שוררת דממה כבדה, פתאם יוצאת וירג'יניה מתוך החבורה הנבוכה, רצה אל המטה וגושלת בזרועות השבה לתחייה.)

וירג'יניה. גברתי! ... את ... היא חיה! ... הביטו! היא מוחה את הרכב! ... של הנה ... היא מחפשת את משקפיה ... הנה ... הנם! ... אה, אנמוניום הקדוש! זהו מופת! מופת! כרעו בך! כלכם כרעו!

גוסטב. חכי נא ... חדלי! דומי! ... אל תפספסי הכלים ... לא זו השעה ...

אשיר. כאן כבר מסתתרות כל הטענות ... היא חיה!

אחד האורחים. לא, הרי זה פשוט דבר שאי-אפשר ... איככה פעל כזאת?

גוסטב. זה אינו אלא כך ... זהו דבר שאין בו ממש ... מיד תשוב ותשל ...

אשיר. לא, לא, האמינה לי ... ראה כיצד היא מביטה עלינו ...

גוסטב. עדיין אינו מאמין בזה ... היכן אנו היים? מה זאת? או אפשר חוקי תבל

התמוטטו? .. דוקטור, הגידה מה אתה חושב על כל זה?

הדוקטור (באי-רצון). מה אני חושב? ולדירך, מה יש לי לחשב? זה כבר אינו נוגע לי כלל... עם זה כבר אין לי כל עסק... והו דבר משולל-פשר ופשוט למדי בחדא מחתא... טכיון שהיא חיה עכשיו — משמע שמעולם לא מתה... אין כאן כל פלא ואין איפוא להתריע על איזה מופת...

גוסמב. אבל אתה בעצמך אמרת...

הדוקטור. אמרתי, אמרתי — וכי מה אמרתי?... ראשית כל לא אמרתי לכם כל דבר כרי — ומבקש אני אתכם לזכר, שלא אני אשרתי את דבר מותה... אדרבה, לי היו גם ספקות בדבר, ספקות למדי חשובים, שלא הפצתי לגלותם, בכדי שלא להטיל תקוה רפויה ללבתיכם... אלא שכל הדבר בכללו עדיין אינו מוכיח כלום ומאד אפשר שלא תאריך ימים...

אשיר. אבל אדהבי הרי אני חיבים להודות במה שענינו רואות... לאשרנו... **וירג'יניה.** כך, כך. אנו חיבים להאמין בכל מה שאנו רואים... עכשיו כבר אין כל ספק... הלא אנכי אמרתי לכם: הוא קרוש! הוא קרוש וגדול! הביטו!... היא חיה!... היא פורחת כשושנה!...

אשיר (נגש אל המטה ונושק לדורתו). דודה! דודה יקרה! ההכרתני?... אנכי אשיל... אני שארך אשיל...

גבירה זקנה. ואני, דודה... דודה חביבה... אנכי ליאונטינה שארתך... **בתורה צעירה.** ואותי, גואלת יקרה, הכרת?... אני ולינטינה — ולינטינה זו, שהיית לה לגואלת, שהנחת לה את כל כלי כספך...

גוסמב. היא מחייבת.

אשיר. לא. אפילו על דעתה לא עלה... הנה פניה זועפים...

גוסמב. היא מתחילה מכירה את כלנו.

אשיר (רואה את הזקנה והיא פותחת פיה ומנענעת בשפתיה), הסו!... האוינו!

היא רוצה לדבר!

וירג'יניה. כורא עולם! היא חותה את פני האלהים! ממגד שמים היא תגלה לנו!

כרעו בך! כלכם כרעו!

אשיר. שמעו! שמעו!

אורטנס (מבטט על אנטוניוס הקדוש בעיני ועם ורומנט בקול צפצוף נרגז). מי הוזה? מי זה נתן ליחף שכמותו רמוס ביתי?... הלא טנף את כל המחצלות! צא! הלאה מזה!... **וירג'יניה,** את הלא יודעת, כי במפגיע צויתי לבלתי חת לקבצנים...

אנמ. הק. (מרים את ידו ומספק) האלמי!! (הדודה נפסקת באמצע דבורה ונשארה יושבת כשפיה פתוח סבלי אשר תוכל להוציא הגה).

גוסמב (אל אנטוניוס הקדוש). סלח לה! עדיין אין היא יודעת את אשר עשית לה... ואולם אנחנו — אנחנו יודעים את זאת... לסותר יהיה להגיד, כי לא הכל יכולים לעשות את אשר עוללת אתה... אם מקרה הוא זה ואם יש דברים בגו ומה הם הדברים הללו — בעצמי איני יודע... אני יודע אחת — שאם כה ואם כה הרי אני מאושר מאד ואני מתגאה בזו, שאני זוכה לחקע לך כף...

אנמ. הק. רוצה הייתי ללכת עתה לדרכי... שוב אין לי פנאי...

גוסמב. אה, לא... אל נא תדבר כזאת... והו דבר שאי אפשר... דבר שאינו

מתקבל... חדל... אתה לא תצא מזה ריקם... איני יודע כמה תשלם לך הדורה... זהו דבר שאינו נוגע אלא לה... אני, כמובן, איני אחראי בעדה... אבל כמה שנוגע לדידי, אתישוב תכף בדבר עם גיסי — ואם מקרה היה הדבר ואם אחרת — אני איני יודע — אך שלם נשלם בלי ערעור כל-שהוא והאמינה לי, שסוף כל סוף לא תבא לידי חרטה על המעשה אשר עשית... האף אין זאת, אשיל?

אשיל. אה, לא! כמובן, לא יתכן... אדרבה...

גוסמב. אנו איננו ננידים גדולים ביותר, יש לנו ילדים והרבה אסונות קרנו; ואולם יודעים אנחנו לערך כל ספעל טוב בערכו; ולא יהא הדבר אלא משום כבוד המשפחה, ולא יהא אלא בשביל שלא יאמרו הבריות, שבא איש בלתי נודע לנו, איש זר ורחוק — אמת: איש עני — ופעל למענו דבר טוב ולא בא על שכרו, על שכרו הנאות, שיהא מתאים אל מצבנו — הרי אני חוזר ואומר: שאיננו איתן ביותר — ואל החיבה המוטלת עלינו לשלם לכל איש ואיש בעד הטוב אשר הוא עושה... אה, יודע אני... ישנם מפעלים כאלה, שבכל הון לא יסולאו ואין קץ לשוים... די! אל מי אתה מדבר כזאת?... אני יודע — אל גא תפסיקני... ברם, עדיין אין זאת הסבה הנכונה שתניאני מעשות דבר בשבילך, הגר כמה אתה רוצה וכמה, לדידך, אנו חייבים לך... כמות אני, שתרירי זהב לא תדרש ממנו... פשוט, משום שאין בכהנו לתתם לך... ואולם כל דרישה הגונה שתבא מצדך — תמלא...

אשיל. ודאי, ודאי הצדק את גיסי; ואולם עד אשר נבא לידי פשרה בזה הייתי מציע לאסף כינונו לטובתו איזה סכום לא רב... הלא מצער הוא — ואתה תואל גא ותרשה לנו את זאת...

אנמ. הק. רוצה אני ללכת... אין לי פנאי... יש לי עוד עבודה... במקום אחר, **גוסמב.** עבודה... עבודה במקום אחר...! איזו עבודה אפשר שתהיה לך?... לא, דבר שאי אפשר הוא וגם שאינו הגון מצדך... כי מה יאמרו הבריות לכשיודע להם, שאותו האיש, אשר השיב לנו את הנפטרה היקרה, יצא מאתנו ריקם... אם לא תאבה לקחת מאומה — ואני אמנם מבין את הדבר הזה: דבר שבנימוס הוא ואני יודע להוקירו — או, לכל הפחות, תעשה לנו קורת-רוח ותקבל מירנו ליכרון איזה הפק... אה, אל גא תבהל... סתם איזה דבר פעוט... פורטסיגר, למשל... או מחט לרביד... מקטרת מגבוש-הים... אנכי אצוה ויתרתו בה את שמך ואת שם מקומך... את יום הולדתך...

אנמ. הק. לא, מודה אני לבם... לא אוכר...

גוסמב. באמת?

אנמ. הק. באמת ובתמים...

אשיל (מוציא מצלחתו את הפורטסיגר שלו). אבל אם כה ואם כה לא נושיב את פנינו ריקם ותעשן אתנו סיגרה... בזה הן לא תהא מסרב...

אנמ. הק. תודה רבה... אינני מעשן...

גוסמב. צר מאד, באמת, מה איפוא יש לעשות?... ואולם סוף סוף הלא יש לך מסתמא איזו השוקה שהיא, במטותא, גלה גא אותה לנו... כי כל מה שאתה רואה בבית הזה — לך הוא... בבית אשר מלאת אותו חרדיה... הכל פה שלך!... לכל הפחות, כל מה שהנימוס מרשה... הלא חרפה אתה מגולל על ראשינו בצאתך מאתנו ככה... **אשיל.** שמע גא, על דעתי עלה זה עתה רעיון — וכמדומני, שרעיון טוב... מכיון

שאתה מושך את ירך מכל וכל... כגסי כמוני מבינים אנו היטב את הנימוסיות הזאת מצדך וגם יודעים אנו להעריכה — כי יקרים החיים מכל חון ואין ערוך לשוים... ולפיכך — מכיון שהאדון הזה גלה לפנינו את מטהר לבו — וזאת המדה הנאצלה הרימה אותו פעם אחת עד לאותה המדרגה שאנו עומדים עליה... כן, שואל אני איפוא את עצמי: מפני מה לא יהא חולק לנו כבוד ולא יהא מסב אתנו עתה וגומר אותה הארוחה גופא, שעלתה בידו להפסיקה לנו באופן נעים כל כך? ... מה תאמרו לזה, רבותי?...

גוסמב. יפה! ... נכון ויציב! ... (החבורה מתלחשת ושבעה רצון). יפה! ככה יבא הכל על מקומו בשלום... אבל הוא תמיד מוצא לו תחבולה! ... (אל אנטוניוס הקדוש): נו? מה תאמר לזה? ... אם נסכים לשבת צפופים במקצת אפשר יהיה למצא גם בשבילך מקום אולי לא גדול אבל הגון... הצלי אמת כבר הספיק להצטנן — אבל מה יש לעשות? תחת זה יגבר עתה הכוסף לאכילה אצל כלנו... כך איפוא? ... כלה ונחרצה? ... אתה מסכים? הוואל איפוא ובלי צירימוניות... הרי אנו אנשים נוחים... אין אנו בעלי גאווה, כפי שאתה רואה...

אנט. הק. לא... באמת... בממותא... הרשו נא לי... צר לי מאד... לא אוכל... ממחניים לי...

גוסמב. הלא לא תשיב פנינו ריקם גם כזה... ומי הוא זה — הגידה נא לנו אם אפשר — מי המכחך לך?

אנט. הק. עוד נפטר אחד...

גוסמב. נפטר... עוד נפטר אחד! מילא, הוא לא יברח... אקוה, כי לא תהא מבכר על פנינו את המתיים... רוצה אתה באמת לעזוב אותנו בשל כרימינן? ... **אשיל.** לא, אני רואה את הסכה הנכונה, אפשר רוצה אתה לאכל למטה, בבית המבשלות? שם יהיה לך יותר טוב? כן?

גוסמב. ואח"כ אפשר יהיה שתעלה שוב לכאן, למעלה, ותהא שותה אתנו יחד קהוה...

אשיל. אה! הוא מחשה! שמע'מינה שהוא מסכים... שמע'מינה שדבר זה מוצא יותר חן בעיניו... אני מבין... את... שמעי נא... וירג'יניה! הרודה שוב אינה זקוקה לך עתה... את יכולה ללכת... ואולם הפצירי גם באדון הזה ויסור אתך אל אפריוניק הצנוע... כבדוהו שם ויטעם מכל אשר אתך... חה-חה-חה... חושב אני שלא תהיו יושבים ומטפחים וחר מתוך שעמם... (נגש אל אנטוניוס הקדוש ומתופף לו בירידות על בטנו). היטבתי לנחש, אה? חה-חה... הלא כן הוא? א-א-ו! איש תתום אתה... את, שובב! לין זקן! ... **וירג'יניה** (גדהמה). אדוני!

גוסמב. מה שם?

וירג'יניה. לא אדע מה היה לנכירה: היא לא תוכל לדבר עוד...

גוסמב. איך זה לא תיכל?

וירג'יניה. כך, אדוני, לא תוכל... הכט! ... היא פותחת פיה... מניעה בשפתיה... מוללת בידיה... אך קולה אבד...

גוסמב. דודה! מה היה לך? ... רוצה את להגיד לנו איזה דבר? ... (היא מניעה ראשה לאות הן) ולא תוכלי? ... שמעי נא! אמצו מעט כחותרך וגסי... אין בכך כלום... זהו שבץ קל... במהרה יעבור... (היא מרמזה אות, שאין כוחה לדבר) נו, מה היה לך? א? מה הפצך? ... (לאנטוניוס הקדוש) מה זה לה?

אנטי. הק. היא לא תוסיף דבר עוד.
 גוסטב. לא תוסיף דבר עוד? ... אך זה עתה הלא דברת... באוניך שמעת... היא
 אמרה דבר בלתי נעים לך...
 אנטי. הק. באששתי... זה היה מעוות מצרי... אך עתה נדם קולת...
 גוסטב. ואין לאל ירך להשיבו לה? ...
 אנטי. הק. לא.
 גוסטב. ואימתי תתחיל לדבר שוב?
 אנטי. הק. לעולם.
 גוסטב. איך? היא תשאר אלמת עד בוא קצה?
 אנטי. הק. כן.
 גוסטב. מדוע?
 אנטי. הק. היא חזתה נסתרות, שאינה צריכה לגלותם,
 גוסטב. נסתרות? איזו נסתרות?
 אנטי. הק. סתרי עולם האמת,
 גוסטב. עולם האמת? מה היא הלצה חדשה זו? מי אני בעיניך? לא, חביב,
 על זה כבר לא נעבור בשתיקה! היא דברה; באונינו שמענו; ישנם ערים... הרעות
 מאד... במטרה גרועה, שעתה מתחיל אני להבינה, שללת את כח דבורה... מחויב אתה
 להשיבו לה תיבה, ואם לאו, אז...
 אישיר. אכן לחלוטין לא היה כדאי להפיח בה רוח חיים ולהשיבנה לנו במצב כזה.
 גוסטב. אם לא יכלת להשיבה לנו כמו שהייתה מקודם שבאת והתערבת באופן
 גם כזה בענין לא לך — אוי לא היית צריך להתערב כל עיקר.
 אישיר. זה פחות מאד מצדך...
 גוסטב. אתה עכרת את אמונתנו כך...
 אישיר. אכן, אכן: אמונתנו... אותה עכרת... בנים דבריו... אין לך כל סליחה...
 גוסטב. אפשר, שחושב אתה להבנות על חשבוננו?
 אישיר. אפשר, שחושב אתה, כי יש לך עסק עם שומים? ...
 גוסטב. מי בקש מידך לבוא הנה? ... מר לי להורות על זה: אבל הרבה יותר
 טוב היה לי לראות אותה מתה מאשר אראנה עתה במצב כזה... זה כבר קשה ביותר
 ומכאיב ביותר לאלה האוהבים אותה... אכזריות היא... אין אדם רשאי לבוא לבית זר
 בערמה כזאת: באמת לא להראות מופת — לבוא ולהשבית מניחת אנשים, אשר לא עשו
 לך כל רעה, ולהביט אסון על... אה! ואולם עוד נראה יד מי תהא על העליונה! ...
 הדוקטור. הוא לא נא! ... הרגע! ... האיש הזה עשה, לכל הרעות, רעה גדולה
 מאד; אך אני לא ניכל להאשימו... היא, בלי ספק, אינו אחראי למעשהו זה... (נגש
 אל אנטוניוס הקדוש) תגני נא, ידידי, להביט רגע ישר אל תוך עיניך... אין דבר... כבר
 הייתי חושד בו מתחלת, אלא... אנכי לא הניאותי אתכם כשהייתם מביעים לו כלכם
 את תודותיכם בכדי שלא תהיו מתרעמים עלי על אשר אני מכניס את ראשי בענין לא
 לי. ידע ידעתי את אשר יש לי לעשות — והנה גם אתם רואים כמוני, כי היא לא מתה...
 בכל המאורע הזה אין כל שמץ שהיא למעלה מהטבע, סודי: העיקר היא, שהאיש הזה

חונן בעצבים אמיצים עד להפליא — ובכחו זה הוא מרשה לעצמו מעשים — אפשר מאד שגם במטרה נמבזה ובכל אופן — מעשים שלא במקומם ושלא בזמנם, העיקר הוא, שהצליח ונכנס לכאן ברגע הנכון — חו לא מיד, ומאד אפשר, שגם אלמלא הוא שהיה כאן היית יכול גם אתה או אני להראות את המופת — אם רק נותנים אתם אותו למופת...
גוסמב. ומה איפוא יש, לפי דעתך, לעשות עתה?

הדוקטור. להפריע בערו מהמיט עוד רעות ולהסגירו בידים אמונות, כי איש מסוכן הוא.

גוסמב. אמת, הניעה השעה לגמר את כל זאת... אנב, הנה היה לי כל הרבר למשא... (מצלצל), ייוף!

ייוף, מה תצות, אדוני?

גוסמב. מהר אל קצה הרחוב — שם בית המשמר — והביא אלינו שני שוטרים... כן... שלא ישכחו ויביאו אתם שלשלאות, כאן יש לנו עסק עם איש שהוכיח לנו למדי, כי מסוכן הוא,

ייוף, לפקידתך, אדוני. (יוצא).

אנב. הק. הרשני נא... אני מפציר בכם... ללכת עתה...

גוסמב. כן, כן --- הרי אתה מתמם, זקן... אכן הניעה השעה כי תלך מזה... ואינם תכף, תכף תלך... ומגן עוז יסוכך עליך... אתה רק חכה נא כמעט...
אישל. כן, ידידי! לא תהיה כך שם יד השממון, מקום יהיה לך גם שם להמשיך ולהראות את כשרונותיך המצוינים ואת כחך כי רב בהתולים שונים --- מקום יותר נעים ולא פחות נכבד: זה המקום שקורין לו „תפיסה“... כבר היית שם מימך?
אנב. הק. לא...

אישל. ותוכה איפוא להיות שם בקרוב... עוד מעט ויבאו אותם האדונים שיתכבדו ללוותך לשם... כמדומה, כבר שומע אני את קול פעמיהם הישרות והקלות... הנם! (נכנס ייוף ואחריו פקיד אחר של הפוליציה ושוטר).

הפקיד. (מראה על אנטוניוס הקדוש). זה? הוא הפושע?

גוסמב. כרברד.

הפקיד. (מניח את כפו על כתפו של אנטוניוס הקדוש). תעודותיך היכן הן?

אנב. הק. איוו תעודות?

הפקיד. אה, אין לך... מראש ידעתי, שמך?

אנב. הק. אנטוניוס הקדוש.

הפקיד. הקדוש? איזה קדוש?... כלום חושב אתה אותו לחור, מה? זה אינו

שם נוצרי... קרא לי שם אחר, שם אמת...

אנב. הק. (בענוה גדולה). אין לי שם אחר...

הפקיד. מבקש אני שתהא מתנהג במדת דרך-ארץ! הרי אתה שומע? איה נגבת

את כנדיך?

אנב. הק. לא נגבתים. שלי הם.

הפקיד. נמצא לרידך, שאני הוא השקרן... מה איפוא? א? דבר! אל תתביש...

אנב. הק. לא אדע... אני חושב... אפשר טועה אתה...

הפקיד. אה... טוב, גם חוצפה זו אפקר לך... כאין אתה?

אנט. הק. מפרואה.

הפקיד. מפרואה... מה זה פרואה? איפה היא נמצאת? באיזה חבל?

גוסטב. באיטליה.

הפקיד. אני יודע... יודע... אלא שרוצה אני להכניסו בדברים... אה! איטלקי אתה?

ואנכי אמנם ככה חשבתי... מאין באת?

אנט. הק. מגן העדן.

הפקיד. מאיזה גן עדן?

אנט. הק. גן העדן — זהו המקום, אשר אליו תבאנה נשמות הצדקים אחרי

חייהן על ארמות...

הפקיד. אה, כך? ופה!... אני מבין... הרי אתה משתמט ממני בערמוניות...

משטה אתה בי... בתחלה דברת אלי עזות ועתה תשתמט בחרודים... טוב מאד... דינך

ברור... לא יאחר לבוא... כך... אדהכי... הגידו נא מה עשה הפעם?... מה גגב?

גוסטב. להגיד בבירור שגנב עדיין איני יכול... עדיין לא נחקר הדבר... ולהאשים

את מי שיהיה בעלמא, מתוך קלות ראש, אין זה מדרכי ראשית כל צריך אדם להיות איש

אמת... ברם, עווננו כבר מזה...

הפקיד. אנכי הייתי בטוח בזה...

גוסטב. גלוי וידוע לפניך כה האסון אשר קרנו, כה בשעה שמככים אנו פה את

הנפטר היקרה לנו וגוסטב את הארוחה, הרי זה מוצא לו איוו אמתלא ומתפרץ לתוך

ביתנו במטרה, שרעת אותה לנכון נקל. הוא השתמש בהדיוטות ובתמימותה של השפחה

בכדי להכנס אל החדר שגופת הנפטרה נמצאת בו, הוא פלל, כנראה, להשתמש בבהלה

ביום אסוננו ולצור דגים במים עכורים... אפשר מאד, שיש לו שותף בדבר ומפיו נודע

לו, כי על כרכב הכירה מונח העדי אשר לדודה וכלי כספה... לאסונו, לא מתה דורתנו

כלל, ובראותה פתאם בחדרה את המפים החשוד הזה, התעוררה והתחילה קוראת בקול

גדול ושואלת אותו בעז רוח ובמרץ מה לו פה? ובכדי לגקס בה את נקמת מפלתו...

לא אדע אל נכון איזה הדרך... את זאת יבאר לך מסתמא הדוקטור שלנו... שלל מאתה

את דבורה, היא אינה יכולה לרבר — והנה עתה, מבלי שום לב אל כל הפצרותינו שאנו

מפצירים בו, הוא ממאן לפתח לה את לשונה במטרה מובנה למדי — זאת אומרת: בשביל

לעשות בנו איקספלואטציה... שים אל לבך זוהר, כי איני מאשים אותו; אני רק מספר

לך את אשר קרה פה, את השאר תוכל לדעת מפי הדוקטור.

הדוקטור. אני נכון למסר להאדון הפקיד את כל הביאורים הנחוצים... אם יש בזה

צורך, הרי אני יכל גם לפרש את כל זה בדרך הרצאה... בכתב...

אשיל. איך שיהיה — וזה אפשר להגיד ברור: פה לפנינו או פושע או משוגע.

אפשר מאד, שגם זה וגם זה יחד, בכל אופן — סובייקט שיש בו משום סכנה ושהחן

להסגירו למקום בטוח...

הפקיד. כנראה... אבל עוד מעט ותשחררו הימני... (לשומר.) רוביטה!

השומר. מה תצוה, אדוני?

הפקיד. הבא את ידיו בברזל!

גוסטב (לפקיד.) אתה הראית לנו את גדל חסדך והופעת הנה... לזאת הרשה נא

לחלוף לעשות לנו את העונג ולשתות אתנו כוס יין במרם תוך מפה...
הפקיד. נוהגין שלא לפרג... הלא כן הוא, רוביטה?... ובפרט עכשיו, כשהאדון
 הזה איננו פושטן ביותר...
גוסמב. יוזה! בקבוק יין וכוסות!... (יוזה יוצא), אנב אורחא נהיה שותים לחיי
 הרודה...

הפקיד. כן, צריך...
גוסמב. עדיין הגשם יורד?
הפקיד. ממש מכול... רק את הרחוב עברתי — והנה אדרתי...
השומר. הגשם הוא אם שלג — איש לא יכדיל בשום אופן, וזה הגרוע מכל...
 (יוזה נכנס ושם בידו ומתחיל סהלך את הכוסות).
הפקיד (מרים את כוסו), גבירותי הנכבדות!... רבותי! לחייכם!...
גוסמב (מניש את כוסו לשל הפקיד). לחיך, הפקיד! (כלם שותים עם הפקיד
 ושומרו), עוד כוס אחת?

הפקיד. אנא... (מלקק את שפתיו), יין משוכח!...
אנמ. ה. צמאתי... אפשר יתנו לי כוס מים?...
הפקיד (בלגלוג), כוס מים!... אה! אכן! מה תאמרו למיכיו של עובר זה, אה?
 כוס מים! חכה קמעא, יקירי. תכף נצא החוצה — שם יהיו מים רבים, הם יולו ישר למו
 פיד, נו, הנה באה השעה. אין לך לעשות הכנות יתרות... רוביטה, הגישה את השלשלאות
 ואתה הושיטה את ידיך...

אנמ. הק. אבל אני לא...
הפקיד. אה! מה? אתה בועט? מתרים? מעיר הערות? כלום אינך חסר אלא
 זה? הללו כלם דומים איש לרעהו... (צלצול בפעמון).
גוסמב. צלצול!... (יוזה יוצא לפתוח). איזוהי השעה?... אפשר כבר מתחילים
 הקרואים באים?...

אשיל. לא. בס"ה השעה השלישית, (נכנס עוד פקיד), אה, האדון מיטרו! הקומיסר!
הקומיסר. שלום, רבותי... נורע לי, כי... (רואה את אנשונים הקדוש). הנה הנהו!
 בטוח הייתי... הרי זה אנשונים הקדוש והטהור בכבודו ובעצמו.
גוסמב. כבודו מכיר אותו?

הקומיסר. ואיד לא אהיה מכירו? זאת לו הפעם השלישית שהוא בורח מהמקלט.
 סבינים אתם — הוא פורתא פה... (מסובב באצבעו על מצחו), ובכל פעם שהוא בורח
 הריהו שב תמיד למעללי: רופא חולים, זוקף כפופים, משתמש בתרופות נגד החוק...
 במלה אחת: עוסק בדברים אסורים, (מתקרב ומסתכל בו יותר), כך, הוא... או, לכל
 הפחות... הוא נשתנה מאד מאז שנמלט בפעם האחרונה... בכל אופן, אם זה אינו הוא
 אז הוא ודאי אחיו... פה דבר כמס... אבל את זאת נברר לאח"כ... במאסר... אני נחפז
 עכשיו... חושו איפא, אחים! חישו ונלכה! מהרה!
גוסמב. נוציאוהו דרך הדלת והוא... דרך הגן... משום פרסומי מלתא... (פותח
 את הדלת אשר לגן, החדרת מתפרצים רוח וגשם ושלג).

אשיל. אויר של תפת בחוץ! גשם, שלג, ברד... (הורפים את אנטוניוס הקדוש דרך הדלת).

וירג'יניה (ממהרת אליו). ארון!... שמע! הבט! האומלל... היא... יחף...
גוסמב. ומה בכך? לדידך, יש איפוא לשכר מרכבה בשבילו, מה?
וירג'יניה. לא... אני אתן לו את סנדלי לרגליו... מול נא אותם, אנטוניוס הקדוש,
לי יש אחרים...

אנט. הק. (נועל את סנדלי הנצרים). תודה!
וירג'יניה. ולראשך... אינך חובש כלום? עוד תאחוז צנה...
אנט. הק. אין לי מה לצנוף...
וירג'יניה. קח את מטפחתך... מיד אביא לך את המחסה שלי... (יוצאה בחפזן).
אשיל. זקנה מטורפת!

גוסמב. כן, בין כך וכך מתפרץ הרוח דרך הפתח... נו! אין להכות... הובילוהו אל מנוחתו ותם ונשלם.
וירג'יניה (שבה ומחסה גדול בידה, היא מושיטה אותו לאנטוניוס הקדוש). הנה
לך המחסה שלי!

אנט. הק. (מראה את ידיו). הם אסרו את ירי...
וירג'יניה. אני אהיה איפוא אוחות בו... הנני... (על סף הדלת היא פותחת את
המחסה מעל לראש אנטוניוס הקדוש, העובר בצאתו בין פקיד הפוליציה וסגניו, אחריהם
הקומיסר, קרני וזר יהלו מסביב למחסה, כלם מתרחקים דרך הגן כשפתי השלג יורדים
ומאפירים אותם).

גוסמב (סוגר את הדלת). סוף-סוף!
אשיל. 16...! ככה היינו צריכים לנהוג בו עוד לפני שעה... בר-גש כבד...
גוסמב (נגש אל המחסה). מה אפוא שלומך, דודה?
אשיל. מה היה לה — ראה נא... הנה ראשה נשמת... היא נופלת...
הדוקטור (ממהר למטה). איני יודע, לי נראה...
גוסמב (כשהוא גוחן למטה). דודה! דודתי!... מה לך? ...?
הדוקטור. עכשיו בא הסוף... חסל! הלא אמרתי לכם...
גוסמב. לא! אי אפשר! ...

אשיל. דוקטור, אמר... האספה תיפסד? ...?
הדוקטור. חבל... (דומיה, כלם מתקרבים אל המחסה ונצבים בצבירים קטנים).
גוסמב (שוב בקור רוח). אכן אויר בחוץ!
אשיל. רוח סעפות...

גוסמב. הגידו מה שתגידו, רבותי... ואעפ"כ קצת קשה התנהגנו בכריזם זה...
הן אחרי ככלות הכל... לא עשה לנו זה כל רעה...

הרבה, הרבה ספרים כתב מארשין לותר בימי חייו הארוכים וי"ד יום לפני מיתתו כתב את הדברים האלה:

את הרגיליוס בשירי הרועים שרו לא יבין שום אדם אלא מי שהיה רועה חמש שנים; את הרגיליוס בשירי האבר שלו לא יבין שום איש אלא מי שהיה עובד אדמה

חמש שנים

את עצירא בנאומיו לא יבין בינה תודרת אלא מי שעסק חמש ועשרים שנה בצרכי צבור גדול

את כתבי הקדש לא יאמין שום איש כי עמד על טעמם די הצורך אלא מי שנהג במושכות הקהלות במשך של מאה שנים יחד עם נביאים כאלהו ואלישע, יוחנן, ישוע והשליחים

אנו — קבצנים, זהו אמת.

16 פברואר אגנא 1546.

לא יודפסו: בחלומי, י. ק. בי — מ; בחלום ושיר על גלויה, אותו י. ק. בי; הצדק האובד, ב. ק. בור; שפך שית, מ. ד. ר; מחיי היהודים בפולין, איגנה מבינה נה, ביער, י. ט. בור; פונגמים, מ. ב. בנ. "על מה אני מצטער" (א, מען כס). אעפ"י שהקטעים הנם בסדר מצד הספרותי, בסגנונם ובהרצאתם הרגשה של נפש הומיה ועמוקה, להשיב לו במכתב מיוחד ויכולים מפני שלא הודיע לנו את כתבתו.

— הפרחים —

עתון שבועי לילדים, מנוקד בלו, העורך והמו"ל

י. ב. לבנר.

פרוגרמט "הפרחים" היא זו של "החיים והטבע" ויצא מן 1 לאוקטובר 1907 מדי שבוע בשבוע בקציעות ובלי שום עכוב ואיחור כלל, מחירו לשנה 5 רובלים ובערך זה לחצי שנה ולרבע שנה, האדריסה של המערכת היא לעת עתה:

Lugansk (Russl.) Rabbiner Levner.

מתקבלת החתימה לשנת 1907 על העתון היומי

הזמן.

המחיר עם המשלוח:

ברוסיה: לשנה 10 רובל, לחצי שנה 5.75, לרבע שנה 2.50, לחודש דפי הערך בחו"ל: במשלוח יומי לשנה 15 רובל, לחצי שנה 7.50, לרבע שנה 3.75 רוב. "במשלוח ב' פעמים בשבוע: לשנה 12 רובל, לחצי שנה 6.75, לרבע 3 רוב.

במשך זמן קיומו כבר הספיק "הזמן" להסתמן ברוחו ושאיפתו, תכנון וצורתו, וכבר הספיק להתחבב על הקהל העברי ולרכוש לו אמון והכרת ערכו ותועלתו. "הזמן" לא סר מדרכו אשר התייבב עליה מראשית צאתו, למרות כל ההתפתחות והסכנות הצפויות לכל עתון הפשי ברוסיה בשעות קשות כאלה.

ובדרכו זו יוסף "הזמן" ללכת עוד במדה יותר מרובה מאשר עד כה.

האדריסה: רידקציה "הזמן", ווילנה (רוסיה).

"היהודי" (וברוסיה: "הרגל")

מכתב-עתי עוסק בכל עניני היהודים והיהדות בכל הארצות, יוצא לאור אחת בשבוע בכל יום החמישי. העורך יצחק מובלסקי. מחירו לשנה: באנגליה 8 שילינג. ברוסיה 5 רוב

הכתבת: 6, Tenter Street, North, Goodmansfields, London, E.